

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 fr
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A pesti hitközség számai. — Női nevek. Irta: Szabolcsi Miksa. — Hja, a zsidó, az más. Irta: Dr. Soltész Adolf. — A néppárt hivatása. Irta: Salgó Ernő. — Csevegés a zsidó nő küldetéséről. Irta: Dr. Silberstein Adolf. — Héber dallamok. (Byron.) Fordította: Dr. Feleki Sándor. — A csodábbik és a chassidismus történetéből. Irta: Kuthi Zsigmond. Egy vallás, két vallás. Eredeti regény. Irta: Haber Samu. — Hírek. — Közgazdaság. — Pályázatok — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1897. márcz. 21.) 5657. Második-Adar hó 17-ike. Hétfő 18-ika. Kedd 19-ike. Szerda 20-ika. Csütörtök 21-ike. Péntek 22-ike. Szombat — Sabosz-Poro — 23-ika. Muszaf előtt bejelentik az ujholdat, (Mevorchin hachódes) Hetiszidra: Semini (Mózes III. könyve 9., 10., és 11. fejezetei.) Haftora: »Vajhi d'var Has-ém elai lémor. Ben-Odom besz Jiszroél jósvim al-admoszom...« (Ezekiel 36. a fejezet 16. versétől végeig).

A pesti hitközség számai.

Egy nagy kvart füzetet kaptunk 23 oldalon teli s teli számokkal. Ezek a pesti hitközség számai. Szöveg, indoklás nincs még hozzájuk — csak czimek, amelyekből megtudjuk, hogy ez a sok szám mire való. Hát arra, amit az írás rendel: »istentiszteletre, iskolára és jótékonyásra«. Hitközség olyan arányban, mint a pesti teszi, a vén Európában nem miveli az írásnak ezt a hármass parancsát; odaát a tengeren túl pedig minden csodás arányokban folyik. De a pestihez hasonlítható másik két európai zsidó hitközség: a bécsi és berlini, gazdálkodás tekintetében sem ér föl a magyar zsidóság büszkeségével; mert Bécsben és Berlinben is, ahol pedig minden bokorban terem egy-egy milliomos és a nagyiparnak és nagykereskedésnek heroszai tanyáznak — deficizetekkel küzködnek a községek.

Igaz, valami kis deficizet nálunk is szoktak előirányozni, de a deficizt még az olyan átmeneti, válságos, aztán nagy beruházásokkal terhelt időben sem válik valóvá, mint a lefolyt év volt.

A számok még csak javaslatok, de keresztül mentek már az előjáróság retortáján is, ahol egy kicsikét beléjük feküdtek és fölemelték az iskolát és tanítás, meg azután részben a jótékonyosság szükségleteit.

Ime a két jegy, ami a pesti hitközség igazgatásának vezércsillaga és társadalmi és felekezeti politikája. Az iskola erősít hitben, helytállósá tesz a kenyér küzdelmeiben; a humanizmus kibékíti a kenyérkereset sebesültjeit.

Valóban a legszebb czélok, amire vállalkozni lehet: a forma helyett a tartalom; a multon való

rágódás helyett, a ma szükségleteinek kielégítése, a jövő teendőinek fölismerése. Gondolat a cselekvésben, ujitó szándék nélkül, régi forrásokból, dicsőség korából fakadó.

Nemcsak tagjai számarányánál, nemcsak a rendelkezésre álló anyagi eszközök mértékénél fogva válik így a pesti hitközség vezető elemmé, hanem azzá a kidomborodó gondolatnál fogva is, mely munkájában vezérli.

És ez nemcsak a jövőre, hanem a lefolyt év multjára tekintve, is áll.

A Wesselényi-utczai remek iskolával, melyet leghivatottabb oldalról a fővárosi iskolák gyöngyének mondtak és melynek költségei külön számlán szerepelnek, a pesti izr. igazán nagy-hitközség — a mult évben két új tanintézményt, a fiu- és leány-polgári iskolát adta a felekezetnek és a magyarságnak. Aztán jótékonyági kiadásai azok, melyek a valóságban jóval túllépték az előirányzatot. Az ilyen túllépésekről azonban, melyek a hitközség tagjainak áldozatkészségéből merítik erejüket, természetesen csak elismeréssel lehet szólni.

Ahol azonban a hitközség tagjai csak kultuszadóban egy egész vagyont: több mint százharmincezer forintot bocsátottak a nagy munka rendelkezésére, ott az érdem megoszlik. Nemcsak azok tekinthetnek büszkén az eredményekre, akik a munkásságnak irányt, eszmét adnak és azoknak testet öltéséről gondoskodnak, hanem azok is, akik a tettekhez, az eredmények eléréséhez megadják bizalmukkal és anyagi támogatásukkal a módot és erőket.

És most lássuk a részleteket.

A mult 1896. év összes bevételei **413 169** frt 51 kr-ra rugtak, ami az e célra előirányzott **361 648** frt 38 krt *több mint ötvenezer forinttal* multa fölül. De bár a jóval kisebb összszükségleti előirányzat mellett is 8571 frt 02 kr. *hiány* volt előirányozva, a végeredmény mégis azt mutatja, hogy a *bevételek, a berendezések leírása után, 8463 frttal multák fölül* a kiadásokat. A mult évnek ezt a végeredményét látván, természetesen megint nincs miért megijednünk az előjáróság javaslata szerint előirányzott hiánytól, ami ugy áll elő, hogy a f. évi összes szükségletekre **426 783** frt 09 kr. van előirányozva, míg fedezetre csak **424 498** frt 17 kr.

A szükséglet és fedezet részletezéséből a következőket emeljük ki.

Istentisztelet: E czimen a szükségletek (előlj. jav.) a dohány-utczai templom 37.891 frt 07 krnyi, a rombach-utczai zsinagóga 14.556 frt 06 krnyi, az ifjusági istentisztelet 2610 frtnyi és a pótimaházak 1500 frtnyi költségével **56 557** frt 13 krral van a folyó évre előirányozva, míg bevételekre **55 528** frt 40 kr. Evvel szemben a mult évi bevételek **60 042** frt 10 kr-ra rugtak.

Tanügy: A szükségletek (előlj. jav.) a folyó évre a tanfelügyelőség 2400 frt, a fitanoda 31.063 frt 94 kr., a leányitanoda 12.350 frt, a hitoktatás **38 840** frt és a tanulmód-tóra 2790 frtnyi igénye mellett, **87 449** frt 34 kr-ra rugnak, míg a fedezet csak 28 250 frt 19 kr-ra (tavaly 28 215 frt 19 kr. volt), úgy hogy a hitközség egyéb jövedelmeiből csak tanintézményeire **59 199** frt 20 krt kénytelen fordítani.

Jótekonyság: Ebben a rovatban (előlj. jav.) a f. évi kórházi kezelés és szegények gyógykezelése 70 950 frt, a Bródy Adél-féle kórház (új tétel) 26.350 frt, a szegénygyámolítás 38.899 frt 99 kr., árvák tartása (a fi- és

leányárvaházak nélkül) 4350 frt, kiházasítási segély 8000 frttal, iskolás gyermekek ruházása 5000 frt, a leves-intézet és ösztöndíjak 2296 frt 60 kr. kiadási szükséglettel, összesen tehát **155 849** frt 59 krral, szóval *százötvenötezer nyolczszáznegyvenkilencz* frt 59 krral szerepel. A bevételek ellenben **108 918** frt 58 krral vannak előirányozva (a tavalyi tényleges bevételek **106 216** frt 33 kr-ra rugtak); ennél fogva a hitköz-ég többi közjövodelmeiből **46 931** frt 01 krt kell fedezni.

Ált. hitközségi kezelés: Ebbe a czimbe foglalhatók bele és így is vannak csoportosítva a jelentés többi számtételei (előlj. jav.), nevezetesen a rabbinátus és központi személyzet 42.820 frtnyi, a nyugdíjpótlékok 3345 frtnyi, a kóserhus 12.000 frtnyi, a baromfi-vágóhely 3500 frtnyi, a különféle czimek 19.560 frtnyi, a kultuszdíjak beszedésének 6000 frtnyi és a kamatoknak 32.337 frt 43 krnyi, összesen **139 562** frt 42 krnyi szükségletei. Ebben a csoportban a f. évre összesen **231 800** frt van fedezetül előirányozva (tavaly tényleg befolyt **218 785** frt 89 kr.), amelyből **60 100** frt ált. bevételek, **155 000** frt kultusz járulékok, 16 700 frt beruházás czimén szerepel. Ha azonban szorosabban vesszük a dolgot, a rabbinátus 18.720 frtnyi szükséglete az istentiszteleti kiadásokhoz, míg a 2925 frt izr. nyugdíjpótlék és a 2000 frtnyi izr. közalap-részlet a jótekonyság főczime alá volna átemelhető.

Mint a hitközség tisztviselőinek javadalmazására vonatkozó érdekes adatot kiemeljük, hogy a dohány-utczai főkántor fizetése szálláspénzzel együtt 4000 frt, a rombach-utczaié pedig 3700 frt, *Kohn és Kayserling* rabbik 4700 frt fizetést kapnak, *Pollák* L. 3300 frtot, míg *Brill* rabbi-elnök csak 2800 frt fizetést húz. A főtitkár, *Goldziher* tanár fizetése 4200 frt.

TÁRCZA.

Női nevek.

Igazán különös, mennyire elűtnek azok, kik nálunk »Jézus nevében« indulnak, azoktól, kik ezt hajlanában tették. Az evangélisták (I. Máté első verseit) tudvalevőleg azzal kezdik, hogy meglehetősen hosszú és némely részében meglehetősen önkényes genealogia során azt igyekeznek megállapítani, hogy Jézus Ábrahámától, a zsidók első őseitől származik. Háromszor tizennégy generációt sorol föl ehől a czélból az evangélista; ezekből tizennégy meg tizennégy igazolást találunk az ó-testamentumban, míg az utolsó tizennégyre nézve már nem tudni, hogy Máté mire támaszkodik.

Akik nálunk »Jézus nevében« irnak, vigaszt és enyhülést keresnek *Eötvös* Károlynak a héten tartott fölolvasása közben tett ama kijelentése ellen, melyet különben krónikások és történészek rég megállapítottak, hogy *Árpád apánk felesége bizony-bizony zsidó vallásu a szony volt.*

Nem volt az igazi zsidó, szól megnyugtatólag a Budapesti Hirlap. Azok a kozárok, kik közül Árpád feleségét választotta, olyan zsidók voltak csak, mint a székely szombatosok, — vigasztalja a megrémült Magyarországot a bizonyára Árpáddal együtt Magyarországra jött őseitől származó *Rákosi* Jenő lapja. (Kapcsok holmi zsidó ősekkel elég jók voltak Jézusnak, de nem konvenialhatnak egy Rákosinak, ha mindjárt »Jézus nevében« végzi is földi küldetését.)

Csak hogy a vigasz nem vigasz és a Budapesti Hirlapnak más írről kell gondoskodnia az Eötvösütötte seb

helyére, ha azt igazán gyógyítani akarja. Mert hát hogy állunk tulajdonképpen a zsidóhitű kozárokkal? Ugy, mint a székely szombatosokkal. A székely szombatosok csak vallásukra nézve zsidók, származásukra nézve székely magyarok. Az már igaz. Igen ám, csak hogy mik lesznek ezek a szombatosok 300 esztendő múlva, mikor már ma is származásra nézve is zsidókkal vegyülnek? Lám, ez a bökkenő. Bulán, kozár király, a nyolczadik század első felében tért a zsidó vallásra összes nagyjaival és népe nagy részével. Az új zsidók szívesen házasodtak össze más zsidókkal, kik Byzánzból, Rómából, Perzsiából és a szláv tartományokból nagy számmal vándoroltak az új Zsidóországra, úgy, hogy mikor a magyar törzsek a kozár testvérekkel találkoztak (kik, mellékesen megjegyezve és mint általában tudva van, a magyarokkal együtt indultak új honfoglalásra), több mint harmadfél század óta tartott a vegyülés kozárok és igaz zsidók közt. Ki tudja már most, hogy az a kozár fejedelem, kinek Árpád nőül vette leányát, nem vezethette-e szintén vissza Ábrahámig leszármazását, akárc ak Jézus, a kinek nevében küldi szét a Budapesti Hirlapot Zilahi Simon.

A nevezett lap máskülönb is kritika tárgyává tette Eötvös fölolvasásának egyik-másik adatát, és ha megjelenik majd a munka, melynek ez a fölolvasás csak dióhéjba szorított rövid kivonata volt, bizonyára még sok más megjegyezni valója is lesz a »Budapesti Hirlap«-nak. A hallgatóság azonban kevésbé gondolt a kritikára. Valósággal fascinálva volt Eötvös páratlan előadásától. Mert Eötvös-t, a nagy jogászt és Eötvös-t, a nagy novellistát még jóval fölülmulja Eötvös, a coseur. A terézvárosi casinó vezetői igazán halála követezték a hallgatóságot azért a ritka örömet és élvezetért, melyet ez a fölolvasás neki szerzett. Eötvösnek az nem került fáradságába,

Hja, a zsidó, az más.

Hódmezővásárhelyen monstre-bűnpert tárgyal a szegedi törvényszék. Egy csomó parasztember úgy öldöste az embereket, mint a legyeket. *Bécsben* nagyszerű botrány szórakoztatja a botrányéhes közönséget. Egy császári tanácsos éveken át sikkasztott és egy bolond véletlen derítette ki a dohányraktári igazgató ur bűnét. Ugyancsak Bécsben pört tárgyalnak, melyben a vádlott hideg vérrrel mérgezte meg második feleségét, miután az elsőt is eltette láb alul. *Prágában* egy lelketlen postatolvajról hullott le a lepel, aki örületbe és halálba kergetett ártatlan embereket Vértől csepeg, büntől szennyes a ma krónikája.

Mit szólna hozzá a »Vaterland« és mit szólnának hozzá a felekezeti gyűlölet magyarszósólói, ha eszünkbe jutna a gyilkosok, sikkasztók és tolvajok keresztlevele iránt érdeklődni?

Ha egy kis külföldi szemlét tartva, szétnéznénk a zsidómentes Spanyolországban, ahol véres büntett miatt ítéltek el a napokban egy büszke spanyolt? Ha áteveznénk az ujvilágba, ahol a minap végeztek ki egy Magyarországból kivándorolt atyafit, mert egy kicsit rablógylkolt. Katholikus volt az istenadta, valamint a többi jeles urak sem voltak héberek. Ha mindezeket egybefoglalnók — barátságos viszonzásaképpen az önök jóakarátának — például ilyen gyűjtőczim alá: »Keresztény gazemberek«. Mit szólnának ehhez Önök, tisztelt »Vaterland«, »Magyar Allam«, »Magyar Néplap« és a hasonszőrűek?

Mert, ugyebár, Önök ilyenformán szoktak kedveskedni nekünk? Ha egy zsebtolvajt esetleg *Kohnnak* hiv-

nak, ezt így szokták Önök megénekelni: »Zsidó zsebtolvaj«. Ha egy gaz zsidó sikkaszt, csal, vagy hamisít, annak a vallási körülményei az Önök ítélőszéke előtt sulyosbító körülmény — reánk nézve. Lám, most is arról a szegény fiatal honatyáról, akit »drága« kis levélke bajba kevert, kiírja a »Vaterland«, hogy *nem keresztény származásu*. (Persze. . »nem a vallás, hanem a faj«.)

A zsidóvallásu gonosztevőkről sietnek kiírni naciönaléjuknak ezt a kényes részét. A saját hitrokonainak hasonló baleseteinél már kiméletesebbek — önmaguk iránt. Mit szólnának hozzá, ha mi nekünk véletlenül eszünkbe jutna megkorrigálni az Önök következetlenségét és egy kis kollektív kimutatást állítanánk egybe a gyilkosok és egyéb büntetettek anyakönyvi adatairól? Nem volna éppen háládatlan munka. Ellenkezőleg, nagyon érdekes volna és — az Önök szempontjából — tanulságos is.

Pompás szemlét tarthatnánk, teszem föl a hódmezővásárhelyi méregkeverők bűnperének az ötletéből, az elmúlt századok és a jelen század híres méregkeverői fölött. Gazdag, előkelő névsor. Érdekfeszítő históriák. A *Borgiák* és a *Medicisek* sötét történetét minden gyerek ismeri. Hát a tizenhetedik század olasz *Háger Marija*, *Spara Hieronima*, akinek a szolgálatkészsége tucatszámra küldte a sirba Róma előkelő férfait s a vesztőhelyre juttatott tizenhét férjgyilkos szép asszonyt? Hát a híres *Tofana-víz* mit vétett? Egy *Monna Tofana* nevezetű asszonyság volt a mestere. Hatszáznál több embert szállított a másvilágra.

de elég fáradságába került a derék cassinónak, míg Eötvössel, ezt a fölolvast megírtatta. Magyarország legpompásabb csevegője ugyanis egyszersmind Magyarország legkényelmesebb embere is.

Eötvös a régi magyar női neveket és a nő helyzetét a magyar társadalomban ezer év előtt tette meg fejtegetése tárgyává. Érdekes megjegyzései bennünk nem egy rokongondolatot keltettek — mert tanulságos dolgoknak ép az a tulajdonságuk, hogy másokban is hasonló gondolatokat fakasztanak; — ezeket akarom itt röviden ösmertetni a lapok tisztelt olvasóival.

Amit Eötvös Károly az ezer év előtt való magyar nő helyzetéről dicsekedve elmondott, azt mi bátran elmondhatjuk a 3200 év előtt való zsidó asszonyról. Csak egy példát. Czelafchad ben Chéfer meghal és nem maradnak utána fiugyermekek. Öt leánya, kiknek nevét is följegyezte a könyvek könyve, a nép, a papok és a vezérek láttára, bátran odalépnek a legelső vezér elé, panaszkodva, hogy miért jusson atyjuk öröke mások kezére, miért haljon ki atyjuk neve a törzsből, mikor ők gyermekei. És Amram fia, Mózes, minden korok legnagyobb embere, szól. Igazuk van Czelafchad leányainak és nyomban törvényt alkot, mely megadja a leánynak az örökösödési jogot. Ne tessék elfelejteni, hogy az oly időben történt, midőn a többi népeknél a nőt adták-vették akárcsak élet és akarat nélküli tárgyat.

A zsidóság a világ első népe, mely a nőnek az örökösödési jogot megadta.

Négyszáz évvel elébb, tehát 3600 esztendő előtt, nem adták oda Izsáknak Rebekát, mielőtt övéi a leány akaratáról meg nem bizonyosodtak.

Az özvegy gyermekei gyámja, nevelője volt és elhalt férje vagyonának ura. (I. Királyok könyve 17. 17.)

Különösen megkapó, mit Eötvös a nőnevekről mondott. Amely társadalomban tiszteletben tartották a nőt, — úgy mond — (és ez adja meg annak a társadalomnak miveltségi fokát) mindenféle hízegő, vagy nagyrabecsülésre valló neveket adtak a nőknek. Fölolvasó fájlalja, hogy csak nagyon kevés ősi magyar női név maradt ránk, (nem jegyezték föl az első fejedelemasszonyok neveit sem), de azok, melyek ránk maradtak, arról tesznek tanuságot, hogy a nő már a legrégibb magyar társadalomban is becsülésnek és tiszteletnek örvendezett.

A zsidó nép, ősi történetére vonatkozó, ebben a tekintetben sokkal szerencsésebb. Sok női nevet hagyott ránk a szentírás, mely nevek a kereszténység tulajdonaivá is váltak, és melyek arról tanuskodnak, mit Eötvös az ősi magyarokról akar bebizonyítani. Amely nevek értelmét ösmérjük, kedveskedő, hízegő jelentésűek, vagy nagy tiszteletre vallók. *Eva*, minden élő anyja, *Szára*, a fejedelemnő, *Milka*, a királyné, *Rachel*, bárányka, *Czipóra*, madárka, *Chulda*, ürgécske, *Channa*, a bájós, *Penina*, gyöngyöcske, *Noémi*, az édes, *Debora*, a méhecske, *Támar*, a pálmafa.

A királyné nevet nem jegyezte föl a krónika, de följegyezte — és ez elég jellemző — a királyok *anyjai* nevet. (Ez csak a Dávid-házból származó királyokra nézve áll.) E nevek között találkozunk olyanokkal, mint *Jedida*, a kedvencz, *Mesulemet*, a tökéletes, *Czivja*, a fenséges, *Naama*, a kedves, *Chefczi-ba*, mi azt jelenti, hogy utána vágyódom. Természetes, hogy ezek nemcsak királyok anyái, de királyok nejei is voltak. Mint anyákat azért említi őket a szentírás, mert mint ilyenek befolyást gyakoroltak az uralkodásra. Hogy ez nem mindig áldásos volt, látjuk *Atáljah* példájából, ki

Brinwilliers márkinének is hallhatták a hírét. Ez a jeles hölgy előbb az atyját, azután három testvérét mérgezte meg és végre annyira megtetszett neki ez a mulatság, hogy csupa szórakozásból idegen embereken, koldusokon, cselédeken gyakorolta vészes tudományát. Gyönyörűen ment a dolog, de a férjével szörnyű pechje volt; sehogy sem tudott vele elbánni, mert mindig ellenmérget adott be neki az asszony-udvarlója. Csinos kis házasságtörési dráma. A vége az lett, hogy a szép marquise máglyán végezte be eredménydús életét. Az esetnek rettenetes utójátéka lett. Egész méregkeverő bandát fedeztek fel, a melynek Páris legelőkelőbb asszonyai voltak a tagjai. Régen volt, hanem azért igaz.

De nem az a célunk, hogy a méregkeverés pragmatikus történetét írjuk meg. Nem folytatjuk hát. Még csak *Braun* Teréziát emlitjük (nem zsidó), aki a saját hajadon leányát mérgezte meg vagy negyven évvel azelőtt Korneuburgban, csak azért, hogy ötezer forint biztosítási összeget kapjon. A *Chorinszky* Ebergényi porre sokan emlékeznek még, hiszen évtizedeken át nem volt nagyobb szenzációja Budapestnek és Bécsnek.

Nem folytatjuk. Csak azt akarjuk a fentebb aposztrofált tisztelt újságlapok figyelmébe ajánlani, hogy Jäger Mariéknak felsorolt elődei közt egyetlen egy zsidó sem volt. És itt csak úgy véletlenül jut eszünkbe, hogy a magyar büntető-igazságszolgáltatás történetében — a mennyire emlékezésünk terjed — főbányájóról bünnel nem igen szerepel zsidó. A Spangák, Bereczek, Ho-zterek.

hat esztendeig maga is uralkodott és Sámária királynéi közül, *Izabel* átkos befolyásából.

A nagyrabecsülésnek praegnans példája még az is, hogy számos női név mellé függesztették a Jah, Jeho (Örökkévaló) vagy Él, Éli (Mindenható) istenneveket, így *Éli-saba*, (miből Elisabet és Erzsébet lett) Áron főpap neje, *Ja-él* (Sziszra megölője), *Jah-osaba* (Jóas király nővére és megmentője), a fönnt már említett *Atal-jah* és *Jehó-adan*, Amaczja király anyja.

Sosana (rózsa), miből a Zsuzsanna lett, mint név, tudtommal nem fordul elő a bibliában.

De meg vannak, mikkel vajmi ritkán találkozunk, mit, mint később kifejtjük, őszintén sajnálunk: az említettekén kívül, a következő női nevek:

Mirjam (Mózes nővére; a *Mirjamból* lett a Mária név), *Jochebed* (Mózes anyja), *Adá*, *Czila*, *Nod*, *Tircza*, *Ruth*, *Michal*, *Abigail*, *Jemima*, *Hagar*, *Ruma*, *Asznát*, *Judit*, *Mehátabél*, *Ahalibama*, *Timna* és *Sulamit*.

A kevésbé jó hangzásúakat, mint *Machla*, *Chagla*, *Rachach*, *Sifra*, *Pud*, *Bilha*, *Zilpa*, *Batséba*, *Abisag*, *Riczpa* ide nem iktattam. Előbbiekért azért soroltam föl, mert sokkal szebbek és hozzánk, kik véglére is nem vagyunk németek, sokkal illőbbek, mint pl. a német zsidó nevek, miket nejeink nagyrésze visel.

A *Blume* (Blümele), *Taube*, *Süsse* (Süsschen, Sissl), *Guta* (Gittl), *Schöne* (Schöndl), *Fromme* (Fromet, Frümet), *Reiche* (Rachel), *Genendel*, *Perele*, *Hendele*, *Elkele*, *Vögele* nagyon szép nevek és azt mutatják, hogy a Németországba került zsidók mellőzték a héber neveket és hízog, kedveskedő német neveket adtak leányaiknak, de nekünk ez a tradíció csak nem lehet szent. Van elég szép magyar név, van elég szép bibliai név, ezekből vagy azokból válogassunk meg leányaink neveit.

Savanyu Jóskák diszes névsorában hasztalan keresek hit- és fajrokont.

Ebből mi következik?

Semmi.

Ha az önök módszerét akarnók követni, akkor igen cifra konzekvenciákkal állhatnánk elő. De ez csúf, elvetendő, hitvány módszer. Nem tisztességes dolog egyes gonoszlevők miatt felekezeteket, vagy akár családokat is megbélyegezni. Nincsenek gonosz felekezetek, csak gonosz emberek. Az egyén bűnét generalizálni nem szabad. A mit Önök cselekszenek, mikor egy-egy zsidó bűne miatt sztigmat nyomnak mindnyájunkra, az gonosz és ostoba cselekedet. Ha gonoszak és ostobák akarnánk lenni, csábító alkalom volna reá egy-egy monstre-bünper, a milyen a hódmezővásárhelyi. Csak ezt akartuk bebizonyítani azokkal a sötét példékkel. Ezt és egyebet semmit.

Keresztény felebarátaink, legyünk igazságosak egymás iránt. A bünösök *egyéni* felelősek a maguk bűneért. Bünhódásukkal kiengesztelődik a megsértett erkölcsi világrend. Vannak korszakok, vannak társadalmak, vannak társadalmi osztályok, a melyeket általános romlottság jellemez. Az ilyen általános baj gyökereit kutatja a szociológia, megállapítani igyekszik az oknyomozó történelem. *Romlott felekezetekről* komolyan beszélni nem lehet. A társadalmi kórok csírmagvai nem ismernek felekezeti határokat. Az erkölcs territóriumai nem oszlik meg rituális mappák szerint. Vagy önök, tisztelt keresztény felebarátaink azt hiszik, hogy igen? Ha így volna, mi

A spanyol zsidók, épp úgy, mint a németek, nem restelték leányaiknak tiszta spanyol neveket adni; a történelem ilyeneket jegyzett föl és tulajdonosaik valószínűleg ilyeneket viseltek mint zsinagógai neveket is. Ilyen az *Esperanza*-név (remény), mely nálunk is divik, de korrumpálva, mint *Sprince*. Így szolgá zsinagógai névül.* Továbbá *Dolca* (az édes), *Gracia* (a kecses), *Reyna* (királyné), *Justa* (igazságos), *Palomba* (galamb), *Blanda*, *Bellita*, *Amanda*, *Buena*, *Bienvenida* (Abarban-el felesége), *Alegria*, *Prosperina*, *Rica*.

Még a lengyel zsidók is a hazai nyelvből vett neveket adtak leányaiknak. Mi követtük őket annyiban, hogy ezeket a neveket mi is használjuk, de nem abban, hogy a nemzeti nyelvből vettük volna a zsinagógai neveket. *Dobris*, *Csarne*, *Jachet*, *Kéle*, *Pessl*, *Zelde* tiszta lengyel nevek, de azért nem resteljük azokat zsinagógai nevekül adni leányainknak, pedig igazán semmivel sem szentebbek, mint a *Pnoska*, *Etelka*, *Mariska*, *Erzsike*, *Aranka* és *Lenke* nevek. Ezeknél magasabbra, mint zsidó hitű magyar emberek, csak a bibliai neveket becsülhetjük, melyek közül — hisz elég szép számmal mutattam be — a hívők válogathatnak, és melyet, ez volna merész indítványom, tartsanak meg esetleg az életben is.

Szabolcsi Miksa.

* A gyöngébbek kedvéért ideiktatom, hogy a modern zsidónak tulajdonképpen két neve van. Az egyik a zsinagógai neve, melyet sokan nem is ösmernek, a másik az, melyen ösmerik és nevezik. Akinek Abrahám a neve, az életben Adolf, Arnold; Izsáknak Ignác. Ujabbban már István is a neve; Mardochainak Miksa, Dávidnak Dezső s így tovább. Leányaink meg a legczifrább klasszikus nevek mellett, zsinagógai nevekül ósdi német, vagy lengyel neveket viselnek, Ennek semmi jogosultsága, ez ellen fordulnak soraink.

következnék a *Borgia* Lukrécziák, *Medicis* Katalinok, *Brinvilleers* márkinék és *Jäger* Marik példáiból?

Mi becsületesen, józanul és igazságosan ezt mondjuk:

— Azok a méregkeverő hölgyek *nem* keresztény típusok.

Önök váltig ezt erősítik:

— A csaló és tolvaj zsidók, zsidó típusok.

És ha kérdezni bátorkodunk, hogy miért *zsidó* az egyik és miért *nem keresztény* a másik? Önök vállat vonnak:

— Hja, zsidó, az más.

Dr. Soltész Adolf.

A néppárt »hivatása«.

A néppárt még csecsemőkorát éli, de máris a degeneráció útjára jutott. Ez a mi véleményünk és csodálatosképen, ezzel összhangzathoz jutottunk a »Magyar Állam«-mal, mely a héten keserű szemrehányásokat tesz a néppárt korifeusainak, hogy ime, működésük nem jár eredménynyel. És ez igaz is, de a tény konstatálása után már szétválnak utaink és igazán sajnáljuk, hogy most, mikor alkalmunk lett volna, hogy egyszer egyet-értsünk laptársunkkal, csak félig tehetjük azt.

Mi úgy véljük, hogy a néppárt kudarcának okát a néppárt eredetében lehet megtalálni, a »Magyar Állam« azonban a furcsa elméletek terére lép. Mi a magyarság józan gondolkodásában és időn órán túl el nem árnítható igazságérzetében bizunk, mikor azt hisszük, hogy egy olyan pártnak, mely az alacsony szenvedélyek fölszabadításával és a méltányosság meghazudtolásával dolgozik, gyöngye a gyökere, gyümölcstelen a hajtása és nincs jövője; laptársunk azonban másutt keresi az okokat és meg is találja abban, hogy — a néppárt nem eléggé küzd a szabadkőművesség ellen.

Nos, ha a néppártnak csakugyan az a hivatása, hogy a szabadkőművességet ostromolja, ám tessék! Nekünk semmi bajunk ezzel. Nekünk semmi közünk a szabadkőművességhez; mi csak azt tudjuk róla, hogy humánus célokat szolgáló jótékony egyesület, mely multja iránt való kegyeletből megtartotta régi szokásait éppen és megőrizte a titokzatosság látszatát (mert valójában nem titokzatos) és ha a néppártnak ez egyesület romlásán kellene munkálnia, az csak a párt és legfeljebb még a szabadkőművesek ügye. Az állásfoglalás azonban reflexiókra késztet, mert egyfelől jellemző, hogy az új apostoloknak, akik folyton a szeretet jelszavával alakoskodnak, hadjáratot kellene indítaniok egy oly testület ellen, mely éppen a szeretet műveit gyakorolja; másfelől pedig világot vet a néppárti lelkek pszichológiájára és politikai érettségére.

Mert nem hangzik-e komikusan a következő kijelentés: »Aki a politikával komolyan foglalkozik, az mindenütt talál egy titkos erőt, egy titkos hatalmat, melynek eszközeit, befolyását mindenütt érzi, észreveszi, de magát azt a titkos hatalmat és erőt nevének szólítani nem tudja, már pedig ezen titkos hatalom nem más, mint a *szabadkőművesség*«? Lám, lám, ki hitte volna? Valóban úgy látszik, a fölgyladt néppárti fantázia a szabadkőművességben látja azt a csodaszörnyet, melyről János apostol az »Apocalypsis«-ben szól. A szabadkőművesség minden rossznak a kuforrása, az örök bűn, mely megmetelyez mindent, mert bejut mindenüvé és uralkodik mindenütt.

Mi a magunk részéről egyfelől sokkal kisebb, másfelől sokkal nagyobb véleménynyel vagyunk a szabadkőművességről.

Mi nem tartjuk oly hatalmasnak és nem is tartjuk oly rossznak. Mi nem hisszük, hogy valóban a szabadkőművesség uralkodnék a világon és nem hisszük, hogy csakugyan oly kárhóztos céljai vannak. Mi abban a véleményben vagyunk, hogy a világot a haladás eszméi kormányozzák, ha egyszer-másszor, ideig-óráig eltolódnak is a kormány-rúdtól és úgy tudjuk, hogy a szabadkőművesség emberbaráti feladatok teljesítésében látja kötelességét, ha e feladatokat nem végzi is teljes napvilágnál és a nyilvánosság kérkedésével. Ha azonban a néppárt ösztökélője a haladás eszméit és a humánus célok szolgálatát érti a »szabadkőművesség« szó alatt, hát akkor tényleg igaza van. A néppártnak, ha »hivatása« magaslátán akar állani, tényleg ez ellen kell küzdeni, mert az ő létalapja a haladásnak és a humanizmusnak bukása; de ezzel a hadizenettel azután felnyitotta ám azoknak a szemét is, akik eddig is még nem láttak világosan és egyben hatalmasabb ítéletet mondott maga ellen, mint bárki tehetné vele.

Halljuk azonban, mivel érvel a szabadkőművesség támadója? A magyar tisztviselői karnak és az esküdt-székeknek — mondja — számos tagja szabadkőműves. »Hogyan lehet azt megengedni, hogy állami tisztviselő hivatalnokai esküjén kívül még szabadkőművesi esküt is tegyen? De nem merül-e fel jogosan azon kétely is, hogy, hogyha a szabadkőművesnek, tisztviselőnek szabadkőműves fél ügyében kell itélnie, ha vajjon a szabadkőművesi eskü nem gátolja-e őt abban, hogy az igazságot végrehajhatatlanul ossza?« »Csak a sajtó-perekre hivatkozom« — mondja tovább. »A keresztény írot büntetik, még pedig irgalmatlanul, vagy legalább hiába zaklatják, holott a szabadkőműves írot szabadon engedik futni.« Példát akarnak reá? Nos, a cikkíró adós marad a példával, de mikisegítjük. Mi szolgálhatunk példával, még pedig olyanul, amely annyira nem rég történt, hogy neki is emlékeztében lehetne. Azt az esküdt-széki ítéletet értjük, melyet a mult héten hirdettek ki, mikor az esküdtek kimondták, hogy egy, elbírálásuk alá bocsátott zsidó ellenes cikkben van felekezet ellen való izgatás, de azért a keresztény szerzőt — felmentették. Persze, persze, a zsidó ellenes cikkek keresztény szerzőit »irgalmatlanul elítélik«. Oh, de még milyen irgalmatlanul!.

Honnan jön azonban ez a vak gyűlölet a szabadkőművesség ellen? Bizony, idegen import ez is, mint az egész néppártiság. Franciaországból vették, ahol állam és egyház teljesen különvált és ahol a klerikálisok a szabadkőművességben látják törekvésük legerősebb ellenségét, — mi természetesebb tehát, mint hogy a mi klerikálisaink is kigyót-békát kiáltanak a szabadkőművességre? Ám tegyék, csak önmagukat leplezik le vele, mi pedig jegyezzük meg, hogy a néppárt abban az egyben csakugyan nagyon ügyes, mint válaszsza össze minden országból, ami rossz. Rómából kapja az ultramontán inspirációkat, Németország példája után megpróbálja a magyar »Junkerthum« dicsőítését, Ausztriából át akarja ültetni az antiszemitizmust (a szóban levő cikkben is van erre egy kis barátságos felszólítás), Franciaországból pedig elhozza a haladás ellen való harc pompásan hangzó jelszavát. Jól válogatnak, méltón önmagukhoz és eredményesen a fönmaradásuk ellen!

Saljó Ernő.

Csevegés a zsidó nő küldetéséről.

Irta és az Izr. Magy. Irodalmi Társulat f. hó 20-iki estéjén fölolvasta: Dr. Silberstein Adolf.

Igen tisztelt hallgatóság!

Vallásunk az első volt a világon, mely a nőt az őt megillető magas polczra emelte. Még a zseniális görögknél sem tört magának utat a nő valódi ösmerete és méltánylása. Az ókor és a kelet gyakorlatában a nő mindig csak kellemes rabszolganő, a családfenntartásra szükséges házi inventárium volt. Az emberi méltóság, mely a nőben csak úgy lakozik, valamint a férfiuban, legelőször a zsidó vallásban nyert kifejezést, a zsidó államban kapott szentesítést és legelőször ott erősödött meg. A zsidó vallásból a nők tisztelétét átvette a kereszténység, mely ugyanis csak azért nyilatkozott meg, hogy a zsidó törvényt bevégezze, betetőzze és általánosítsa, szó sem lévén arról, hogy a zsidó törvényt fölbontsa. A benső összefüggés a zsidó anyavallás és a lány-vallások közt még ma is fönnáll és fönn fog állani mindaddig, míg az emberi eszmék fejlődését az ész szerves egészének kibontakozásaképen fogjuk tekinthetni.

A nők tehát, kiket a zsidó vallás fölszabadított és kiket rabszolgákból urnőkké, uraiknak egyenjogu társaivá, a jövő nemzedékek nevelőivé tett, bizonyára nagy hálával tartozhatnak azoknak a vallásala pitóknak, kik már sok ezer év előtt, az akkori sötétség és kényuralom korszakában a szabadság, egyenjoguság és emberi méltóság igéjét hirdették.

Nem is volt máig panasz arra nézve, hogy a zsidó nő valaha nem szeretete volna az annyira humánus és fönnkölt zsidó vallást. Ellenkezőleg, ismert tény, hogy az ájtatosság és kegyelet java mindig a nőknél volt, hogy a nők szították a zsidó harczosok vitézségét a számos és különféle ellenség ellen való védekezésekben, hogy ők tartották fönn az erős hitet istenben a középkor nyomasztó sötétségében, hogy ők lelkesítették mindenha az írókat és költőket. A zsidó nő tehát máig mindig hálás volt az iránt a vallás iránt, mely neki a földi lét legnagyobb kincsét és boldogságát, a szabadságot biztosította. Mert a szabadság minden emberi lényre nézve az a fényes, meleg napsugár, mely az erőket kibontja és a gyönyört a végtetekig fokozza. — —

Átmeneti korszakban élünk. Vizsgáljuk meg, hogy micsoda mai napság a zsidó nő, mily viszonyban áll a valláshoz és mily jövőt jelölhetünk ki neki.

Ezer és ezerféle ok működött össze arra, hogy vallás dolgában a legnagyobb indifferencia foglalt helyet a jelenkori társaságban. A tudomány, a fölvilágosodás az ész fegyvereivel élesen kikelt a vallási formák ellen és egy teljesen vallás nélküli világfölfogást hirdetett.

A tudomány szerint tehát a vallás egyáltalában fölösleges, sőt káros valami. Az egyház nem tudott máig elég helyesen védekezni e vehemens támadások ellen, de minden vihar daczára a hit uralkodik az emberek sok száz millióján. Hanem a hívők langyosak, a régi lelkesedés, a fanatizmus eltűnt, vagy csak mesterségesen szítható. A vallás a mivelt társaság előtt inkább megszokás dolga, hatalmi eszközül használtatik, vagy politikai kényszerűségnek tekintetik. Szívvel, lélekkel, őszinte meggyőződéssel kevesen vannak a vallás mellett.

Nagyon természetes, hogy ez a korszak a zsidóságra is visszahatott. Ha igazak akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy a mivelt zsidó társaság szívébe befészkelődött a materializmus, hogy hitbeli hanyatlás állt be, vagy hogy az állapotot rövid szavakba összefoglaljuk: a vallás már nem áll a zsidó élet központjában, úgy szólván egyéb dolgunk van.

És a zsidó nő, kit őseink szabadságra vittek, hogy gondolkozik? Vágyik a nagyvilági állás után, melyet a középkor sötétségében tőle megtagadtak. A zsidó nő becsvágyó lett és kezdi elfelejteni a vallást. Talán egy kissé szégyenli is. Tény, hogy a zsidó nő mai napság jobban van kizárva a nagyvilági társaságból, mint a zsidó férfi, hogy keserűbben érzi a régi bilincseket és hogy meg akar szabadulni ettől a keserűségtől — akár a vallás árán.

Tisztelt hallgatóság!

Nagyon könnyen intézhetnék hozzám azt a kérdést: Mért akarsz az idő kerekébe belenyulni? Ha már indifferentizmusig fejlődött vissza a vallásos érzés, akkor ez a korszak szülötte. Csak nem akard az önálló, gondolkodó emberekre reátukmálni a régi meséket, az elavult czeremóniákat, csak nem akarsz újra választalat emelni a felekezetek közé? Örülj, hogy a felekezeti szellem mulóban van.

Ezt csekélységem elégszer hallotta a legmiveltebb hitsorsosainktól is. És mi volna tehát az, ami engem, a német bölcsészet szerény tanítványát, arra indíthatna, hogy mégis a legnagyobb hévvel és bensőséggel az ősi zsidó vallás föllevenítése, sőt fejlesztése mellett foglaljak állást? Erre az őszinte felelet az, hogy szeretett hazánk nem nélkülözheti azt az összetartó erőt, mely a magyar felekezetekben rejlik. Én providenciális eseménynek tartom, hogy magyar nemzetünk, annyi agyarkodó ellenségtől környezve, a zsidóban odaadó testvért, tehetős haditársat nyert. Mikor a magyar nemzet befogadta vallásunkat, kinyilatkoztatta, hogy felekezetünk értékét a nemzeti lét fenntartására és gyarapítására nézve nagyon is elismeri. De a zsidó értéke, szerény nézetem szerint, csakis felekezeti erényeiben gyökerezik; ha parlagon hagyja heverni esztét, ha elveszti szorgalmát, vállalkozási szellemét, találatkényszerét, ha mintaszerű családi élete elzúlik, ha léhaságokban, a nagynevű ürességek majmolásában találja hivatását és életgyönyörét, akkor a nemzetnek semmi haszna sem lesz az ilyen minden jóból kivetkőzött zsidó szalmababokban. A valódi zsidó szellem, az ősi erkölcsi erő föllevenítésére, akármily furcsának is hangozzék első hallásra a dolog, okvetlen szüksége van kedves hazánknak.

Innen származtatjuk aztán a zsidó asszony külön küldetését is, melyet témául választottunk. Ha már Ráhel unokaleányai keserűen érzik is a visszautasítást, melyet a nagyvilági társaság részéről tapasztalnak, ez sohase ejtse őket szégyenbe, hanem inkább arra sarkalja őket, hogy visszafordulva a család szentélyébe, a zsidó génusz erényeit magukban és gyermekeikben mindinkább fejlesszék. Mint már említettük, a zsidó családi élete mintaszerű volt, amit még legelkeseredettebb ellenségeink is beismernek. Ezt a históriailag megszentelt gyöngyöt, ezt a páratlan családi és rokoni érzést, azt a mesészerű szerelmet, mely a zsidó férjet minden fáradságra és munkára késznek találja, csak hogy élete párjának a legkisebb örömet szerezhesse, azt a gyöngéd szeretetet, mely a zsidó gyermeket arra bírta, hogy öregedő szüleit soha egy perczig el ne hagyja, azt a végtelen föláldozást, mely a zsidó anyát és apát minden lemondásra bírta, csak hogy gyermekeik boldogságát növelhesék és biztosíthassák, ezt a nagyszerű szeretetbeli evangéliumot, mely a zsidó nép sok ezer éves történetének minden lapján naponta a legmeghatóbb példákban megnyilatkozik, ezt a nagy, örök kincset a zsidó asszony oda akarná dobni, mert különben egy pár üres nagyvilági estélyre meghívást nem kapna? A családi élet igazsága, hűsége, bensősége oly magasról megnyilatkozása génuszunknak, hogy már evégett sem volna helye annak,

hogy a zsidó nevet megszegyeneljük. Nép, mely a családi életet a poézis legmagasabb csúcsára emelte, addig fog élni, mint a költészet maga. És ez fogja mindig oly becstessé tenni felekezetünket magyar testvéreink előtt is, mert ebben a jellemvonásban ők mindig az államfenntartó ősi erőt fogják elismerni. Itt kezdődik a zsidó nő küldetése, hogy a valódi, hűséges, benső családi élet eszményképét mindig elevenen tartsa.

De ha itt kezdődik a zsidó nő küldetése, itt még korántsem végződik be. Mind magasztosabb munkára kell reámutatnunk. Az igaz, hogy a mai nemzedék nem igen szereti a munkát, a nehéz feladatokat. Általános jelszó az élvezet, legfőbb a mámoros kaland, legnagyobb fejtorés a külső csín, a fellépés s a társadalmi modor köré központosul. Nagyon sajnáljuk, hogy sem hitsorsosainknak, sem egyéb polgártársainknak a paradicsomi lustaságot nem engedhetjük meg. A földi létnek alapföltétele a munka és még a százszoros milliómos is csak azért élvezhet annyit, mert az emberek milliói szünetlen dolgoznak érte. Hogy egyesek tovább ne hanyatlhassanak százvezrek gunyjára, arról nemsokára gondoskodva lesz. A jövő állami rend is csak a munka helyesebb fölosztásán fog alapulni.

Tehát a munkától hiába akarunk megmenekülni, az mindig sarkunkban lesz, amíg kenyér nem terem a fán, amíg a kész toillettek nem nyílnak ki a virágok kelyheiből, amíg egy ember irigy lesz a másikra és erejét össze akarja mérni a máséval. Tehát csak munkálkodjunk, elbirjuk mi azt és még hasznát is fogjuk venni. A zsidó nő az átöröklött intelligencia folytán képzetesebb agyvelővel és finomabb, erősebb idegekkel bír. Ily előnyök kötelezettséggel is járnak. A zsidó nő magasabb küldetése az, hogy a női mivelődés végső fokát érje el, hogy mintaképül szolgálhasson a többi női nemnek és hogy a vallás, a gyermeknevelés, a szellemi élet faklyavivője legyen. A férfi a durvább és nehezebb munkát vállalta magára: a kenyérkeresést és katonáskodást, a mindenféle nyomasztó gondokat, az igazság buvárlatát. A nő hatásköre e mellett elég nagy: ő terjeszti a szépséget az élet minden ágában, ő gyakorolja az erkölcsi bírálatot, övé az igazság helyes fölfogása, a jelen és jövő férfinemzedék nevelése, a szép, jó és igaz haladásának lelkesült előmozdítása.

A zsidó nő fönkölt szelleme régtől fogva ismert tünemény. Vannak ugyan még ma is tudósok, kik a női szellemet fitymálják. De ezek talán nem is tudósok, mert nem kutatják a tényeket, nem gyűjtenek beható tapasztalatokat, hanem ismételtetik a régi elavult tankönyvek rosszul igazolt állításait. Aki tagadja a női szellemet, az soha szellemes nővel nem beszélt. Aki nőnél nem képzelhet logikát, annak nem tanácsolnók, hogy egy dialektikus képességű nővel vitába bocsátkozzék.

Nemcsak, hogy határozottan létezik női szellem, sőt inkább, ha vannak is fogyatkozásai a férfiszellemmel szemben, másrészt oly erényekkel is bír a női szellem, hogy a férfielme egyenes kiegészítésének mondhatók. Különben nem volna érthető, hogy a legzseniálisabb államférfiak, szónokok, írók, költők, művészek annyiszor fordultak volna a női ítélethez és inspirációhoz, mint ezt a történet bizonyítja. Hisz még Goethe is bevallja, mennyit köszönhet saját okos anyjának, más szellemű asszonyoknak.

Vessünk egy pillantást a közelmúltba, és győződünk meg arról, hogy a modern zsidó nő is szép habérokat tudott aratni a szellem terén. Mi lett a német zsidó asszonyból, amióta a szegény, püpos Mendelssohn

egy fönkölt gondolkozásu zsidó leány szívét és kezét elnyerte? Onnan keltezhető a német zsidó asszonyok dicsősége, a kik előtt még a nagy antiszemita Bismarck is meghajolt. Onnan származott a nagy berlini asszonyok, a Mendelssohn-leányok, Herz Henriette, és a zseniális Levin Ráhel küldetése, kik egész Berlint meghódították, és a német szalont megalapították. Igaz, hogy ezek a nagyszellemű asszonyok végre elkábultak, de az egész századon át máig követői támadtak ezeknek a bájos berlini zsidó asszonyoknak, kik egy szellemi forradalmat idéztek elő. A német zsidónő ma is előkelő helyet foglal el a német irodalomban, művészetben és kultúrában.

Lássuk már most, hogy miképpen állunk Magyarországon, ami a zsidó nő részvételét a szellemi és kultúréletben illeti. Nem ellenkezünk az igazsággal, ha azt mondjuk, hogy a magyar zsidó nő már szépen haladt ugyan a nemzeti nyelv ismeretében, hogy a magyar művészi megnyilatkozásokat, ami az irodalmat, zenét, színházakat illeti, elég éber figyelemmel kíséri, hogy napról-napra megerősödik hazafias érzelmeiben, de korántsem gyakorol hangadó befolyást, nem oly szenvedélyes honleány, mint a lengyel és német nő és még nagyon messze van az aktív szerepléstől. Ezt sehogysem rójuk föl neki bűnül, mert a mentség kéznél van. Hiszen a zsidó férfiak is még alig három tizede hogy ezzel a lovagias nemzettel egybeforrtak, hogy kezdték megérteni és vérükbe átvenni a magyar eszméket.

Zsidó papok gyújtották meg a szövétneket, hogy a magyar nemzetben fölismerjük az üdvöztető tulajdonságokat és a testvéri szeretetet. A papoktól átvették a faklyát az írók. Az első nagy magyar zsidó költő, Bernstein Hugó Károly, még németül írt, de szíve dobogása már egészen magyar volt. A hatvanas években indult meg a nagy mozgalom, mely az egész korunkbeli zsidóságot magyarrá varázsoltá át. Megint papjaink állottak az üdvös mozgalom élén, a prédikáció, liturgia, a szertartás lassan-lassan átváltoztak magyarrá. Együtt mozog, tak az óriások, a Wahrmann, Horn, Goldzieher és sok más, kik egész szellemi tőkéjüket a nemzeti kultúra előmozdításába fektették és bebizonyították, hogy a zsidó képes, a magyar név dicsőségét külföldön növelni, itthon pedig vetekedni a legnagyobb hazafiakkal. Azután a nehéz, de dicsőséges kezdet után, a fiatal nemzedék már könnyen mozoghatott. Ágai Adolf, Kiss József és Bródy Sándor hozzájárultak a nemzeti irodalom megifjodásához a modern realiztikus értelemben, mások a magyar színpadot segítették megifjítani és magasabb polczra emelni, a napi sajtóban egész serege a fiataloknak vitte át a francia stílt és vicczet a hazai irodalomba, a festészetben és szobrászatban Horovitz és Klein növelik a magyar hírnevet, a zenében Goldmark büszkén mondja magát magyarnak.

Távol legyen tőlem, hogy az idézett adatokkal a fajhiúságot növelni akarnám. Itt csak röviden összeakartam számolni, hogy tovább mehezzünk. És ime, azt találjuk, hogy a zsidó nő még nem jutott hozzá, hogy nagyfontosságú befolyását a magyar közügyekre és kultúrára nézve kifejtse. Ez tehát máig fogva be fog következni. És be fog következni az is, amit a zsidó asszonyok Berlinben elértek, hogy a politika, a tudomány, a művészet, az irodalom korifeusai az ő szalónjaikban fognak összegyülekezni, ha már a nagyvilági szalónokat egyideig a zsidó nők előtt el is zárták.

Tisztelt hallgatóim! Csak csevegni akartam női hitsorsosaim küldetéséről. Alapos értekezést nem akartam tartani. De azért a könnyedén odavetett megjegyzések alatt komoly, nagyon komoly szándék rejlik. Szeretném

gyenge szavaimmal az alvó vallási tüzet fölélesztetni; a szikrát, mely a hamu alatt talán még ég, tiszta lánggá növelni. Ez a tűz legyen a lelkesedés tüze ősi hitünk iránt, nem azért, mert szenteskedni akarnánk, hanem mert ez az ősi vallás a szív és az ész szülöttje, mert a családi szentélyt megóvjá és a szellemet megszabadítja. Azt akarnám, hogy ezt a vallást kezdjük végre megérteni, kezdjük újra tanulmányozni, kezdjük szeretni, nem babonából, hanem mert örök bölcsészti és életből merített tartalma van, mert fajunk erejét növeli, mert a magyar nemzetnek is csakugy fogunk legjobban szolgálni, minél jobb zsidók, azaz minél erkölcsösebb, szeretetteljesebb, szorgalmasabb és miveltebb elméjű testvérei leszünk a magyarnak. Az a szent célunk, hogy a zsidó vagyon és intelligenciája, melyért annyit szidnak bennünket, éppen csak az egész nemzet haladásának, legjobb eszközeül bizonyuljon be.

H i r e k.

— **A pesti hitközség anyakönyvi adatai.** Az új egyházpolitikai törvények folytán, általában attól tartottunk, hogy a felekezeti anyakönyvek jelentősége és értéke a minimumra fog alászállani és a hívek legfőlegbe csak úgy immel-ámmalfogják azokat igénybe venni. Előző számunkban kimutattuk, hogy a mi a házasságok vallásos megszentelését illeti, visszaesés és a polgári házasság hatása alig érezhető, mert 1896-ban tehát az átmeneti idő első évében, az előző évinél 31-gyel több házasságra: 860-ra adta rá áldását a pesti hitközség rabbisága. Ugyanígy eredménytelenség találkoztunk, ha a születési anyakönyveket tekintjük, holott ha visszaesés vagy felekezeti züllés volt várható, annak éppen a születési anyakönyvek körül kellett volna a legnagyobb mértékben jelentkeznie, egyszerűen azon okból, mert a születési esetek bejelentése és főképpen a fiuknak a felekezeti szövetségbe való fölvétele kevésbé történik nyilvánosság előtt és autoritása is, közhit szerint, kevesebb mint a házasságok vallásos megkötése. És mégis e téren is kellemes a csalódás, amint az alábbiaktól ez ki fog tűnni. A pesti hitközség anyakönyveinél a lefolyt évben 3679 születési esetet (1937 fiú és 1742 leány) jelentettek be, 79-czel többet mint a múlt évben, ellenben 71-gyel kevesebbet mint az állami anyakönyveknél. E 71 születési eset bejelentésének a felekezeti anyakönyveknél való elmulasztása azonban, bár 2%-nak felel meg, nem mondható valami túlságosan elijesztő ténynek annál az egyszerű oknál fogva, mert a pesti oldalon van orthodox hitközség is, amelynél bizonyára szintén bejelentik az újszülötteket. Másrészt azért nem kell ettől a 71 elmulasztott jelentéstől megijednünk, mert a be nem jelentett újszülöttek között csak 21 a fiú, azokat tehát, a kiknek bejelentése felekezeti szempontból mértékadó, mégis a felekezet közösségében lévőeknek tudjuk. Érdekes, hogy 19 olyan gyermeket jelentettek be a felekezeti anyakönyveknél, kiknek szülői csak polgárilag keltek egybe, a mi azt jelenti, hogy ezek a szülők nem a vallás fitymálásából nem vették igénybe a vallásos esketést, hanem azért, mert bizonyára vallásos akadályok tették azt lehetetlenné. Az sem érdektelen, hogy a felekezeti anyakönyveknél bejelentett gyermekek közül 9 fiú és 7 leány *vegyes* házasságból származik, tehát maguk a vegyes házasságok sem jelentik minden esetben a vallástól való elszakadást.

— **A Bródy-Adél gyermekkorház bizottsága** f. hó 21-ikén két főorvost választ. (Igazgató főorvossá tudvalevőleg dr. Gross Gyulát választották). A kandidáló

bizottság f. hó 17-ikén sebész-főorvosnak első helyen dr. Schächter Miksát, egyet. magántanárt és hírneves szakíró, szemészeti főorvosnak pedig dr. Mohr Mihályt, a jeles fiatal szemorvost és a hitközség kórházának több éven át volt alorvosát jelölte. A választáshoz, mert nincs kétség, hogy a bizottság az első helyen jelölteket fogja választani, csak gratulálhatunk a hitközségnek és első sorban magának a Bródy-Adél gyermekkorháznak, mely a két férfiuban két igazán kiváló orvosi erőt nyer. A Bródy-Adél gyermekkorházat különben már rövid idő múlva át fogják adni emberbaráti hivatásának.

— **Adar 7.** Mint minden évben, úgy az idén is, legtöbb hitközségben megünnepelték Mózes tanítónk születésének és halálzásának évfordulóját, Adar hó 7-ét, az idén márczius hó 11-ikén. A megünnepelés részint gyászistentiszteleteken, részint lakomákon történik. Ott a felekezeti év nagy halottainak emlékét idézik vissza, itt feledik a veszteségeket és rendszerint humánus célokra megadózta magukat. Az idevágó tudósítások a következők:

Szegeden — mint évről-évre szokás — szintén templomi ünnepet rendeztek Mózes születésének és halálának évfordulóján. A pompás ünnepi beszédet a délutáni mincha után Löw Immanuel dr. főrabbi mondotta, a ki megkapó mozaikot állított össze a lefolyt év elhunyt zsidó nagyjaiból.

Baján f. hó 11-ikén d. u. gyászistentiszteletet tartottak, melyen a chevra és a hitközség eljáráságai valamint nagy számu közönség vett részt. Az ünnepi szónoklatot, melynek eloquentiájáért meggratuláltak, az év nagy halottjairól Adler Lipót dr. főrabbi mondotta, míg az énekrészekről Berger főkantor gondoskodott.

Abádszalókon a chevra kadisa gyászistentisztelettel és lakomával ünnepelte adar hó 7-ikét. A délutáni istentisztelet szónoka Schück Salamon a karczagi orth. főrabbi volt, a ki hallgatóságot testvériségre és egyetértésre buzdította és arra kérte, hogy *kiki hasson oda, mikép a felekezeti pártok békejobbát nyujtsanak egymásnak*. Az este 7 órakor tartott lakomán, melyet Altman A. Mórné, Blum Jakabné, Groszman Vilmosné, Goldstein Farkasné, Gróf F. Gyuláné rendeztek, az első pohárköszöntőt Gróf F. Gyula mondotta, megemlékezvén néh. Epstein Ábrahámról, ki az egyesületet 37 évvel ezelőtt alapította és halálakor is megemlékezett róla. Szóltak még Trencsényi Károly, Wildmann Mór és Unger Mór.

— **A talmud a journalisták között.** Azon a pompás ünnepségen, melyet a Budapesti újságírók egyesülete márczius 15-ike emlékére rendezett, szerepe jutott a talmudnak is. Ez pedig így történt. A »Pesti Hírlap« szerkesztője, Kenedy Géza talpraesett toasztjában a talmud egy meséjére hivatkozott, mely szerint egy Gólem nevű szobor rögtön összedől, ha tisztátalan kezekkel nyulnak hozzája. Szerinte ilyen a sajtó is. Már a fölköszöntő alatt trélásan többen hangoztatták a lapok szerkesztője nevét, hogy ellenőrizze, amit Kenedy a találdából citál. Ez azonban nem birta volna szerkesztőnk szólására, ha Kenedy után Dugovics Imre, az »Alkotmány« szerkesztője direkte nem provokálja. Dugovics ur hosszabb toasztban fölköszöntötte Veigelsberg Leót, a kör kiváló alelnökét, Szabó Endrét, a jeles költőt és a társasághoz lévő — ugymond — talmudtudóst, ki őt megtámadta, de kinek ő, mert intenczióit félremagyarázzák, nem fog felelni. Ugy tesz különben, mint ama bizonyos keresztény orvos, ki liberalismusból restelte kimondani a zsidó szót, azért úgy felelt, midőn azt kérdezték tőle, ki volt ma nála, hogy — ugymond — egy ember. Ő is mondatná, hogy par excellence ilyen emberre emeli poharát.

Szabolcsi erre már ríposztírozott. A talmudot — szólott — nem ő hozta be ebbe a társaságba, hanem tette ezt a »Pesti Hírlap« kitűnő szerkesztője, midőn egy szoborról mondott el egy regét, mely a talmudban ugyan nem fordul elő, de amely azért nem kevésbé szép. A rege a mult századból származik és szól egy prágai szent férfiuról, ki agyagból embert gyur és kinek a nyelve alá helyezett istennév segítségével életet adott. Mig ott volt az istennév — tartja a rege — a sárból alkotott ember mindenható volt; de összeomlott, porrá lett, ha az istennevet nyelve alól kivették. Ehhez hasonlítom én a sajtót. A talmud — már én mégis csak rátérek a talmudra — azt moodja, hogy Istennek neve: Igazság. Ez az istennév, mely a sajtót nagygyá teszi. Mig nyelvét igazság kormányozza, mindenható, ha nyelve hazug, sárrá aljasodik. A sajtónak senki és semmi sem árthat, mint éppen csak a sajtó, és fölemelni is csak ő maga emelheti föl magát. Milyen legyen igazsága, erre, tréfásan ugyan, ráczélzott előttem szóló, tisztelt szerkesztő ur. Az *emberről* beszélt, mig szíves volt fölköszönteni, mert ama orvos példájára, nem akarta mondani, zsidó. Nos, vegyük ezt komolyan. Beszéljünk mindig csak az *emberről*, soha mást ne tartsunk szemünk előtt telebarátunk megítélésében, mint az *embert*. Az *embert* és a *magyart*. Ezt akarja megvalósítani az ujságírók eme társasága, szóló erre emeli poharát.

— **Zsidó jótékony intézmények egyesülése.** A berlini zsidó jótékony intézmények a minap közös ülést tartottak Berlinben, melynek az volt a czélja, hogy a humánitárius zsidó intézményeket szövetséggé alakítsák. Hasonló intézmény New-Yorkban már van és tudomásunk szerint Londoban is hasonló akció van folyamatban. Az ülésen sok fölszólalás után az összes szavazatokkal négy ellenében elhatározták a jótékony egyesületek szövetségének megalakítását. Az alapszabályokat csak később állapítják meg. Mivel a jótékony egyesületek szövetségének a főczélja az, hogy a segélyezés munkáját rendszeresebbé tegye és az áttekintésnél, mit az együttes igazgatás nyújt, egyrészt egyeseknek többszörös támogatását teszi lehetetlenné, másrészt a mellőzötteket is megfelelő támogatásban részesítse: nagyon helyén való volna evvel a tervvel nálunk is megbarátkozni és akciót indítani, hogy nálunk is egy kalap alá hozzák a jótékony egyesületek igazgatását.

— **Az író és ujságíró kath. papok megrendszabályozása.** A katolikus papok közül akárhányan a szeretet nevében a nyomtatott betű útján sok bajt csináltak és igen sokszor kerültek a bíróságok elé. Abujtató kath. papoknak ez a szerepe és az ő mocskolódásaik nincsenek inyére a pápának, aki szeretné őket hivatásuk keretébe vissza erelni. E végből az »index«, mint a bécsi egyházmegye hiv. lapja közli, revisió alá kerül és XIII. Leo, XIV. Benedek pápa bullájának a »Sollicita et provida« czíműnektartalmát akarja életbe léptetni. E szerint a papoknak tiltva volna egyházi és világi dolgozatokat előleges püspöki cenzura nélkül kinyomatni s nem volna szabad szerkesztőiséget vállalniok. Ez olyan revisió volna, a melyhez minden liberalisan gondolkodó ember szívesen hozzájárul; de a néppárt — ez nem nagyon fogja megköszönni.

— **Hirsch báróné alapítványa.** A nagy emberbarát özvegye, mit Párisból írják, most München városa számára 1.200.000 márkát adományozott, a mely összegből gyermekágyas asszonyok és lábadozók számára alapítvány létesítendő.

— **A szegedi Chevra kadisa** derekas munkáról számol el mult évi jelentésében. 13.970 frtnyi bevételei közül 3837 frt 67 krt jótékonyásra fordított. Ebből

1799 frt 66 krt a szegényeknek közvetlenül kiosztott segély, 1490 frt 83 krt a menház főtartása vett igénybe és megtakarítottak az 1652 frt 87 kr. készpénzmaradványon kívül 2108 frtot. A Chevra működéséből kiemelendő még, hogy 5000 frtot ad a hitközségi házépítésre és 5000 frtot a tervbe vett új templomra. A lefolyt évben az egyesület elvesztette érdemes elnökét, *Milkó* Jakabot, kinek haláláról annak idején megemlékeztünk. A város területén a lefolyt évben 107 haláleset fordult elő, 16-tal több mint 1895-ben, közülök egyleti tag csak 18 volt. A tagok száma az év elején 436 volt, ami a mult évhez képest 18 főnyi szaporulást tüntet föl. A testületi névleges vagyon 67.740 frt 36 kr., amelyből tiszta vagyon 54.995 frt 36 kr.

— **A vesprémi Chevra-Kadisa** 1896—97 évi jelentését is megkaptuk, mely beszámol ennek a sok baj látogatta hitközségnek szép munkájáról. A bevételek 4852 frt 75 krra rugtak és mivel a kiadások csak 3383 frt 86 krt vettek igénybe, megtakarított összegül 1468 frt 89 kr. mutatkozik. A kiadásoknak felét 1699 frt 63 krt jótékony czélokra fordították, amiből 1301 frt 73 krt szegények készpénzbeli segélyezése vett igénybe. A vagyon 7581 frt 32 krnyi alapítvánnyal együtt 27775 frt 45 kr. Az elhunytak száma a jelentés évében 24 volt.

— **A szolnoki Chevra kadisa** *Husz* Mór elnökle alatt f. hó 11-én — Adar hó 7 — népes évi közgyűlést tartott. *Kis* Jakab hitközségi jegyző bemutatta az évi jelentést és zárszámadást, melynek adataiból kiemeljük a következőket: A bevétel 1457 frt 30 krra rugott, a kiadások között a szegénygyámoltás 513 frt 13 krral szerepelt. A vagyon a közgyűlés napján 1892 frt 89 kr. Ugyanakkor *Deutsch* Adolf dr. vezetése alatt megejtették a tisztujtást és elnökké egyhangulag már negyedizben *Husz* Mórt, gondnokokká *Klein* Ignácot és *Klein* Mártont választották meg szintén egyhangulag. A közgyűlés után szokásos társas vacsora volt, melyen a közöntök sorát *Lippe* Vilmos hitközségi elnök nyitotta meg.

— **A budai Chevra kadisa** *Szabolcsi* Izidor dr. elnökle alatt f. hó 15 én tartotta meg évi közgyűlését, amelyet megelőzőleg a főtemplomban az elhunyt Chevratestvérekért emlékünnepe volt, *Goldberg* dr. főrabbi emlékedeti szónoklatával. A közgyűlésen *Weissmann* Noe titkár bemutatta az évi jelentést és zárszámadást. Ennek figyelemre méltó adatai közül kiemeljük, hogy az évi pénztárforgalom 14.181 frt 48 krra rugott, melyből fölslegként 1524 frt 78 kr. maradt. A 12.656 frt 70 krnyi kiadásból segélyezésekre és gyógyszerekre 1520 frtot, beruházásokra pedig 3030 frtot fordítottak. A tiszta vagyon 32.743 frt 97 kr., mely az alapítványokkal együtt 34.695 frt 75 krra rug.

— **A gyulai izr. hitközség ötven éves** multra tekinthet vissza és ugyanannyi ideje áll a kebelében alakult Chevra kadisa is a jótékonyosság szolgálatában. A nevezetes fordulót, félszázad szerény, de belső értékénél fogva számottevő munkásságát, f. hó 11-én szépen ünnepelték meg Békésen. Délelőtt 9 órakor alkalmi istentisztelet volt a templomban, melyen az új főkántor, *Papier* Ármin zsoltárokat és egy magyar emlékeneket énekelt. Az ünnepi szónoklatot *Kecskeméti* Ármin dr. rabbijelölt mondotta, a hazafias kötelmekről, a humanizmusról és az elhunyt alapító hitközségi tagokról emlékeztén meg. Az istentisztelet után disz-közgyűlés volt *Berényi* Ármin dr. hitközségi és chevra kadisai elnök vezetése alatt. Az elnök pompás beszéddel nyitotta meg az ülést, a zsidók multját és jelenét velvén egybe s különösen a magyar zsidóság helyzetének rajzolásánál, vívmányainak méltatásá-

nál időzött szeretettel. A lelkes éljenzéssel fogadott beszédet követőleg *Bárdos* Arthur dr. alelnök elnöklése mellett több kisebb ügyet tárgyaltak, a jelenlévő új tagokat fölvtették és úgy *Berényi* dr.-nak, mint *Kecskeméti* Ármán dr.-nak jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak. Este társas vacsora volt sok szép fölköszöntővel, melyek közül az első *Kecskeméti* Ármán dré volt; kiemelendők még *Berényi* Ármán dré, *Kohn* Dávid szerkesztőé és *Bárdos* Arthur dré, ki az ünnepélyt rendező *Weisz* Mórt köszöntötte. A társasvacsora alkalmával a Chevra kadisa céljai részére 500 frtnál több adomány gyűlt össze és ugyanaznap a tagfölvételeknél is 300 frt folyt be.

— **Chevra-jubileum.** A tapolczai Chevra kadisa márcz. 3-án ünnepelt félézázados jubileumáról, melyről már f. hó 7-iki számunkban megemlékeztünk, újabb pótló tudósítást kaptunk. E szerint az ünnepélyt megelőző istentiszteleten *Singer* dr. főrabbi ünnepi beszédében megemlékezett a lefolyt évben elhunyt zsidó kitünőségekről. A tanácsteremben *Fischer* dr. elnöklete alatt tartott diszgyűlésen az elnök emelkedett szellemű megnyitó beszédet tartott, melynek elhangzása után a küldöttségek tisztelgése következett. Az izr. nőegyesület üdvözlését *Pollák* Adolfné tolmácsolta, utána a krajczár-egyesület nevében *Löwensohn* dr. beszélt, míg az iskolaszék szerencsekívánatait *Singer* dr., a tantestületét pedig *Strausz* Zsigmond tolmácsolta. Ezután a főrabbi fölvasta a szent egyesület történetét, melynek érzelmes hangjai sokakat meghatoltak. Este 7 órakor 6 háziaszszony, névszerint *Heimler* Miksáné, *Pollák* Adolfné, *Singer* Bernátné, *Guth* Sománé, *Grünberger* Bernátné és *Lessner* Sándorné rendezése mellett társasvacsora volt. A fölköszöntők közül tudósítók *Singer* drét, *Frisch* Lászlóét és *Fischer* drét emelte ki.

— **Nagy adomány.** *Lazarus* Mór, a galiczia jelzalog-bank igazgatója, mint Lembergben jelentik, nagyobb összeget adományozott egy Lembergben építendő zsidó kórház javára, melynek építési-költségei 120,000 frtra rugnak.

— **Barmiczva-Rothschild.** A barmiczva, a 13 éves fiuknak Izrael szövetségében való megerősítésére szolgáló olyan ünnep, a melyet a mi uri családaink géneből, a szegényebbek pedig, mert nem igen áll módjukban a lakmároztatás — elvétele szoktak megünnepelni. Pedig az uri családoknak elég szép példákat szolgáltatnak a Rothschildok, a kik szintén urak volnának, vagy mi és szintén az intelligenciához számíthatják magukat. Tavaly pezachkor Fiumében lett egy Rothschild- fiu barmiczva, most meg Bécsből kapunk hasonló hirt. Mult szombaton történt a dolog és Rothschild Albert br. Dániel Jenő nevű kis fia, a kinél fiatalabb csak egy van, odaállott a tóra elé, elmondta az áldásokat és fennszóval reczitálta el a haftorát. A kis báró persze a jótékony adományokról sem feledkezett meg, a mi nála nem nehéz dolog — telik az apja erszényéből. Istentisztelet után a Heugassei palotában dejeuner volt a kis báró »derasa«-jával. És a Rothschild báróék a barmiczvát és a deraszt a dejeunervel és a pezsgóval — mert ezt ittak — szépen össze tudták egyeztetni. Az sem utolsó dolog, hogy a konfirmált kis báró legelőbb is elhunyt édes anyja emlékét idézte föl fiui szeretettel és azután halálkodott apjának — a ki zsidónak nevelte.

— **A prágai régi zsidó temető,** mely a worms melletti Európa legregibb temetője, annak a veszélynek volt kitéve, hogy becses emlékeivel egyetemben elpusztul a föld színéről. A Chevra és a hitközség hiába tiltakoztak egy darabig a terv ellen, végre a Landtag elé vitték a dolgot. A Landtag azután úgy határozott, hogy a régi

prágai temető tovább is föntartandó és a városnak ily irányu utasítás andandó.

— **Új zsinagóga.** Berlinben a Lützow-Strassén 575.000 márka költséggel új zsinagógát építenek.

— **Schneider társa.** Az osztrák parlament az új választások révén furcsa kitünőségekhez jutott. Ezek közé tartozik egy Mittermayer nevű ur is, akiről az »Arbeiter Zeitung« a következő érdekes dolgokat mondja el: Mittermayer ur egy pinczértársának riskontóját, amely nyert, kicserélte, azután kivett egy pinczér feje alól egy pénzes-tárczát és a saját zsebébe eresztette, végül több rendbeli gyűjtött pénzekkel elfelejtett elszámolni. Mivel ezeket a dolgokat az antiszemita lapok tagadták, a nevezett munkáslap közzé tette Mittermayer irtózá'os helyesírásu levelét, melyben a riskonto-cserét és a pénztárcza dolgát maga ösmeri el. És az ilyen emberek diadalát nálunk is akad lap, amely a keresztény elvek dicsőségének hirdeti. Kár vele büszkélkedni.

— **Rabok temploma.** A budapesti gyűjtő fogházban az ország főbb felekezeteinek már van templomuk, se héten avatták föl a társadalom zsidó hitű kitaszítottjainak számára is az ájtatos-ág otthonát. Az ünnepen, melyen az igazságügyminiszterium képviselőjében *Kónya* dr. jelent meg, *Szabó* József igazgató vezetése alatt a fogházi tisztviselői kar is részt vett. Az avató beszédet *Kohn* Sámuel dr. pesti rabbi mondotta, megtérésre, javulásra buzdítván a fogház lakóit, akik az ünnepség végén a Hymnust énekeltek.

— **Nyilvános köszönet.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Popper* Ármán báró nagybirtokosnak, az ismert filatropnak, nyilvános köszönetet mondott azért a 300 frtéért, melyet újabban a Turzófalvi zsidó iskola építésére adományozott.

— **Sanders Dániel,** a nagy tudós, helyesebben lexicograph a német nyelv szótárának világhírű szerzője, 77 éves korában elhunyt Neu-Strelitzen.

— **Fischhof dr. emlékezete.** A bécsi márcziusi napok hősenek sirjához az idén is elmentek az osztrák liberálisok a zsidó hitű szabadsághős halálát ünnepelni. Kronawetter volt a szónokuk, aki a liberális eszmék 49 év előtti forradalmi halt bajnokát visszaidézte hallgatói emlékébe.

— **Nyugalomba.** *Schuschny* Jakab, a pesti hitközség egykori ritka szép tenor-hangu kántora, 34 évi hűséges szolgálat után jól megérdemelt nyugalomba vonult. A régi emberek közül való, de azért modern zenei műveltségű. A híres bécsi *Sulzernik* volt tanítványa, attól hozott ősi szellemet és modern műveltséget a zsinagógai énekbe. A fővárosban sok tisztelője van, akik nemcsak a művészt, hanem az embert is becsülik benne és legteljesebb szympathiajukkal kísérik a nyugalomba. Közéleti szerepéből, a templomon kívül, ismeretes tanárkodása a tanítóképzőben és az izr. fiúárházban, valamint a hitközségi hivatalnokok egyesületében kifejtett munkássága. *Schuschny* most 64 éves.

— **Halálozások.** Zalaegerszegről jelentik, hogy ott a megye egyik legrégibb és legbecsültebb zsidó családjának sarja, *Kaiszer* József, 65 éves korában, hosszabb szenvedés után elhunyt. A megboldogult Zalavármegye közeletében jelentékeny szerepet játszott és gazdasági téren elismert szaktekintély volt. Az elhunyt iránt érzett tisztelet a temetés alkalmával felekezeti külömbiség nélkül nagy körökben nyilvánkozott meg. A megboldogult *Simon* József dr. kir. tanácsosnak az orsz. izr. iroda titkára leányának ipa volt. — *Blau* Mór putnoki kereskedő *Blau* Lajos dr.-nak, a szeminárium tudós tanárának édes atyja, hosszas szenvedés után f. hó 16-ikán elhunyt Budapesten. Itt gyógyulást keresett, de csak a halál kezébe jutott.

Holtestét Putnokra vitték örök nyugalomra. — *Danz'nger* Józsefné szül. *Roth* Betti, egy jótékonyaságáról ösmert urnő f. hó 17-ikén, 47 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt Gyöngyösön. Két nagy család gyászolja. — *Herczog* Miksa, a Herczog Miksa és társa, budapesti ismert borkereskedő cég főnöke, aki az itteni orth. hitközségnek szereplő alakja volt, rövid szenvedés után elhunyt. *Lipschitz* Lipót az orth. közvetítő iroda elnöke rokonat gyászolja benne.

— **Gazdák akciója.** A magyar gazdák kongresszusuk határozatából kifolyólag, most gazdaszövetséget létesítenek. A szervezkedés most folyik ország-szerte és *Károlyi* Sándor gr., a gazdatársadalom vezéralakja, orsz. képviselő maga jár mindenütt legelő. A gazdák mindenütt és így nálunk is az ugynevezett merkantilizmust támadják, ez ellen tömörülnek és mert ők a merkantilizmus elnevezés alatt csaknem kizárólag a zsidóságot, vagyis a kereskedelem és nagyipar munkásait értik — természetes, hogy az ilyen agrár szervezkedéseket bizonyos izgalommal kísérik a zsidóhitűek. A tőke és merkantilizmus szinte antiszemita jelszavakká nőttek ki magukat, holott valójában csak kereseti osztályok gyűjtőnevei; olyan osztályokéi, melyekben, főképpen ami a tőkét illeti, maguk a gazdák vannak a legnagyobb mértékben képviselve, még ha a tőkének mozgékonyabb részét tekintjük is. Hiszen ipari vállalatok, hogy csak a mezőgazdasági szeszőzőket említsük, a keresztény gazdáknak aránylag nagyobb számban vannak, mint a zsidó hitű vállalkozóknak. Most nem bocsátkozunk a kérdés érdemébe, csak éppen érintjük a dolgot abból az alkalmából, hogy az ország gazdatársadalmának szervezése alkalmából a gazdaszervezkedésnek és antiszemitizmusnak a közhit szerint közelálló kérdéseit a szervezkedő gazdák maguk vetették föl, de olyan formában, hogy, ha igazságosan ítélünk, nem találunk benne gáncsolni valót. A minap megtartott pozsonyi szervezkedő gyűlésen ketten nyilatkoztak a dolog felől *Bujanovics* Sándor nemzeti-párti orsz. képviselő és *Károlyi* Sándor gr., szintén orsz. képviselő és az országos gazdasági egyesület elnöke. *Bujanovics* így szólt: *Nem szabad osztályok és vallások közt különbséget tenni*, de ha a gazdákat a reakció, az antiszemitizmus vádjával illetik is, akkor sem szabad az agrárius gazdasági politika követelésétől elállani. *Károlyi* Sándor gróf pedig a társadalmi jelszavak magyarázatául azt jegyezte meg, hogy »az embereket képességeik és cselekedeteik szerint kell megbecsülni. Meg kell becsülni a kereskedőt, az iparost a maga körében és *nem szabad sem osztály, sem felekezeti jelleget bevinni a kézdelembe.*» Ha gazdáink cselekedetei is olyanok lesznek, mint szavaik — akkor a gazdatársadalom szervezkedése, nálunk legalább, nem igen lesz azonos az antiszemitizmussal.

— **Európa elzsidósodása** mindnagyobb mérvet ölt Bécsben. A liberálisok rég elzsidósodtak, a szociáldemokrácia emberei tisztára zsidókból állanak, a radikális német-nemzetiek csupa zsidók, a keresztény-szocialistapárt szinte hemzseg a zsidóktól; röviden, bárhova tekintünk, mindenütt zsidók, zsidók és ismét zsidók. De az elzsidósodás még sokkal magasabbra terjed. Valamennyi nagyhatalom a zsidók szolgálatában áll, függ a zsidóktól s kénytelen azt tenni, amit a zsidók parancsolnak. Ezt a borzalmas leleplezést természetesen bécsi antiszemita lapok köszönhetjük, a »*Deutsche Zeitung*«-nak. Ez a lap oly lelkesültséggel tart ki a görögök mellett, mintha a görögök tartanák ki, vagy legalább is a görög király állandó hirdetője lenne a lapjának. Ámbár az osztrák-magyar monarchiának ugyancsak érdekében áll, hogy a konfliktus a két állam között békeséges

úton intéztessek el, a bécsi többség lapja egyenesen harezra tüzeli a göröket a török ellen. Egy helyt így ír:

»Valóban úgy látszik, hogy itt a nemzetközi zsidó nagyfőkének, Görögország hitelezőinek harcáról van szó Hellas ellen. Juda hadat izent Görögországnak és a keresztény nagyhatalmak lealacsonyodtak arra a szégyenteljes szerepre, hogy végrehajtóivá legyenek a zsidó főkének és zsidó követelődzésnek.«

Tehát, ha a görög kalandorok Oroszország segítségét remélve beütnek idegen területre s azt elfoglalni próbálják, akkor »Juda« izent hadat Görögországnak s ha az európai nagyhatalmak, valamennyi kulturállam fejedelme a háboru fellegét eloszlatni próbálják, akkor »lealacsonyodtak arra a szégyenteljes szerepre stb.«. Szegény, elzsidósodott Európa.

— **Az osztopáni kis zsidó hitközségről**, melynek a környékeliekkel együtt 18—20 adófizető tagja van, meglepő dolgokat ír *Rosenfeld* Lipót, aki alapi körorvos. Ő, ki a hitközségnek huzamos időn át két ízben is elnöke volt, dióhéjban a község egész történetét közli velünk és visszavisz az ötvenes évekre, amikor villámütés pusztította el a község kis templomát. 1874-ben még egy pár forint pénzecskeje is volt a községnek, 84-ben azonban, mikor a nevezett orvos újra átvette a hitközség vezetését, 87 krra rugott az egész »vagyon«, és templom és hitközségi intézmények a legdezőláltabb állapotban voltak. Csak a felekezeti elemi iskola állott még helyt az ő jó tanítójával. Az új elnökkel ismét új korszak kezdődött. Lassankint rendbe hoztak mindent, kijavították a templomot, a temető falait, fölszerelték az iskolát, de csináltak 150 frtnyi adósságot. A piczike hitközségnek ez is sok volt. Ám azóta jobbra fordultak a dolgok. *Rosenfeld* körorvos utóda az elnökségben, *Honig* Izidor a megkezdett úton haladt, és most, hogy a jelen tudósítás írója látogatóban megint megfordult a kis községben, már nemcsak az adósságokat találta törlesztve, hanem a hitközség és chevra pénzárában is talált egy kis pénzt, emellett Weisz tanító vezetése alatt, kinek fizetését is javították, virágzik az iskola és a többi szerény igényű intézmények. A 18—20 adófizető tag áldozatkészségére támaszkodó kis hitközségnek ez a munkássága olyan megkapó, hogy ezt a néhány sort, amivel a nyilvánosságra hozzuk, bizvást megérdemli.

— **Zsidó kántorképző tanfolyam.** Vesszük a következő levelet: *Geiger* Mór ur e lapok minapi számában a kántorok és sakterek képzettségéről tett szomorú tapasztalatait felsorolva, azon indítványt teszi, hogy a rabbi- vagy tanítóképző-kántorokat képző tanfolyammal egészítsék ki, hogy a hitközségek a kor színvonalán álló kántorokra és sakterekre szert tehessenek. Ámde, a szegény kántorok és sakterek szerencsétlensége mindig az volt, hogy mindig csak fogyatkozásukat látták, de sérelmeiket sohasse vették észre és így még alig volt arra eszt, hogy mostoha állapotuk megszüntetése valaki szóba hozta volna, pedig helyzetük jelenlegi stádiumában tőlük még műveltséget és képzettséget is kívánni tán kissé sok. A néhány nagyobb hitközség kántora, ha nem is kitűnő, de legalább tűrhető díjazásban részesül, de midőn általánosan kántorok és sakterekről szólunk, kell, hogy figyelmünk a kisebb hitközségek alkalmazottjaira is kiterjedjen, már pedig ezek állásával a tanítói állás össze nem hasonlítható, mert míg a tanítóknak megvan — ugyan csekély — de törvénnyel biztosított fizetésük, ötödéves korpótlékuk, rendes nyugdíjuk, szervezett állásuk, melyről csakis fegyelmi úton súlyos vétség esetén mozdíthatók el, addig a szegény kántor és sakter a hitközségnek van kiszolgáltatva, a mely akkor bocsátja

el, mikor neki tetszik, úgy, hogy feje fölött mindig a kenyérvesszés Domokles kardja lóg. Ha pedig a munkából kidől, családjával együtt a koldusbot után nyulhat, ha éhen vészni nem akar. Ha a kántorok és sakterektől azt kívánjuk, hogy a korral haladjanak, szolgáltatassanak példát reá a hitközségek, szüntessék meg a középkori állapotokat, rendszerezsítsék az állásokat, biztosítsák hivatalnokaik nyugdíját, és csak azután állítsák fel a kántorképző tanfolyamot, mert akkor már teljes joggal követelhetnek kántoraiktól a kor színvonalán álló műveltséget. Ádánd, 1897. márcz. 9-én. *Krausz Mór* rabbi.

— **A nagyszebeni izr. templom építési alapja javára** f. hó 6-án sikerült táncmulatságot rendeztek, melynek az az eredménye, hogy 200 frt tiszta jövedelmet hozott, főként *Schwarz* drnak, *Felter* és *Kincs* kisasszonyoknak köszönhető.

— **Hymen.** Ifj. *Milkó* Izidor dr. Szabadkáról eljegyezte *Fischer* Lipót, bajai nagykereskedő leányát *Ilka* kisasszonyt. — *Schlanger* Bertalan Szatmárról, *Kramer* Rezső budapesti gyáros könyvelője, eljegyezte Budapesten *Ötvös* Teréz kisasszonyt. — *Hiller* László, a *Hiller* J. és fiai nagybecskereki czég tagja eljegyezte *Tihanyi* Mariska kisasszonyt *Tihanyi* Sámuel dr., debreczeni főorvos leányát. — *Lenke* Manó dr. besztercei főrabbi f. hó 31-én Nagy-Bittsén feleségül veszi *Deutsch* Malvin kisasszonyt.

— **Két könyvről.** A kultura olyan nagy, hogy a novellás könyvek már-már vadon teremnek. Aki novellákat olvas, maga is ír vagy egy füzetre valót, hogy azután alkalomadtán elmondhassa a szálló igét: »Hja, ha én novellát akarok olvasni, akkor — magam írok.« És nem egészen valótlan, amit mond; mert novellát, uram fia, hol találni most már novellát? Ötletek és adomák foglalták el a helyét, amelyekben szintén szerepel egy Jancsi és egy Juliska, avagy János és Julia és ez éppen elég. Aki novellát akar olvasni, az legalább rajzot keres, abban még van valami a novellából... A tárcza, a tárcza, a sok ujságtárcza tönkre silányította a lassu medrű, békés folyásu novellát; az emberek szaladgálnak a kenyér után és az a néhány pihenő perc, ami olvasásra marad, kell hogy regényeket nyújtson dióhéjban, vagy legalább egy ötletet, adomát... és aki ennyit ad, az csak a helyzettel számolt, mint aféle jó gazda. Azért kesergek én most ilyenénképpen, mert két novellás könyv fekszik előttem. Az egyiket *Milkó* Izidor írta, a másikat *Sajó* Aladár. Amannak »*Mosoly*« a címe, emezé »*Reguták és más katonák*«. *Milkó* »*Vidám történetek*«-nek nevezi az ő dolgozatait és valósággal azokat is találunk új könyvében. *Sajó* pedig az olvasóra bizza, hogy skatulyázza tetszés szerint az ő írásait. Látnivaló, hogy mindkét író elég szerényen lép elibénk és ha ezt az ő szerény mértéküket nézzük, könyveiket végig lapozván, nem csalódottan csapjuk össze a lapokat. A kettő közül az erősebb és izmosabb kétségtelenül *Milkó*. Művelt fő, nem mindennapi látókörrrel, nagy elbeszélő talentummal és annyi ötlettel, hogy szinte sok is. Ő még vérbeli novellaíró volt, de most csak tárczaíró, aki a nyelvben, az előadásban keresi a virtuozitást. Fordulatos, színes, abban amint és ahogyan beszél és az alakjaiban is van komikum, néha humor is, mikor érzelmesebb. Itt ott ácsillan még írásában a novellairó, de teljesen kifejlődni alig tud. Hamar, hamar a vég felé: az ujságok olvasója csak ezt keresi és nem kíváncsi a jellemekre és azok fejlődésére. Az epizódok megvannak és ennyi elegendő egy-egy tárczára. Ilyen igényeket teljesen kielégít és ilyen határok között kitűnően mulattat. E nemben tehát a legjobbak közé tartozik a »*Mosoly*« 20 törté-

nete. — *Sajó* Aladárnak szűkebb az ő köre, amint könyvének címéből is kitetszik. Ő rajzol inkább, miniatűr festést végez, de inkább typosokról, mint jellemekről. Egyenruhát hordanak az emberei nemcsak foglalkozásuknál, hanem irodalmi kvalitásuknál fogva is. De egy a hibája; az, hogy bár érzelmes, kevés a humora, ami genreképeknél egyik főkellék volna. Az olyan dolgozatoknak, minőket az ő könyvében találunk, vagy szomorúaknak, vagy vigáknak kell lenniök, de olyanoknak, hogy lelkünket se az egyik, se a másik irányba ne fodrozzák, nem szabad lenniök. Mikor az író ilyen tárgyakhoz nyul, akkor még a »*Melde gehorsamst*«-ba is valami bizsergető érzést kell öntenie. Ezt nem mindenütt találjuk meg *Sajónál*, aki pedig jó katonai genrekép-író hírében áll. Könyve mindamellett sehol sem unalmas, mert maga az anyag eléggé lekötí figyelmünk, sőt vannak kabinet-alakjai is, minő pl. a Doktor Singer és van nem egy művészi rajzolata, minő a Vitézségi éremben Bosznia hepe-hupás világának leírása. Ez a könyv is érdekes, kellemes olvasmány. Mindakettő Singer és Wolfnernél kapható. *Milkóé*, melyből már a második ezer került piacra, 1 frt 60 krért és *Sajóé* 1 frt 40 krért. (h. s.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius hó végén lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elébb lejárt, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	5 » — »
Negyed évre	2 » — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 » 50 »
Negyed évre	1 » 75 »

Ujjonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS

és Breier Eduárdnak

Az ó-budai bachur

czimű, lapunkban megjelent regényeit.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Józseftér 10.

* **Budavár b'vétele** című körkép nyílt meg a nagy közönség számára a királyutczai Városligeti fasor 47. száma alatt e célra épített helyiségben. Festette két fiatal tehetséges festő, Vajda György és Dolezsál János. Ezen a körképen azon jelenet van megörökítve, midőn dicső honvédek 18.9. május hó 21-én hajnali 3¼ órakor elfoglalták Budavárát. Meglepő részlet e körképen a tüen visszaadott bombázott Pest látképe is. A távlat a festőművészet remeke, és dicséretére válnék leghíresebb festőművészeinknek is. Az élethűség kedvéért a festők lemondják a hatás némely eszközeiről. Ez azonban csak emeli a kép művészi értékét.

Közgazdaság.

* **Az Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. f. hó 14. kén** tartotta Schwarz Ármin elnökle alatt XXXIV. rendes közgyűlését. Az évi jelentésből kiveszszük, hogy 1896. évben 3321 tag 6062 jutalékrészszel iratott be és nászjutalékok fejében 161.092.69 frt fizettetett ki. Az 1896 évben elért 315.568.32 frt üzleti felesleg által a díjtartalék 1.356.492.26 frtra, a nászjutalékalap 40.966.13 frtra emelkedett. A mérleg 1.522.763.34 frt vagyont mutat ki, mely fedezetét nyeri két négyemeles intézeti bérházban, takarékbetétekben és elsőrendű értékpapírokban. — A jelentés tudomásul vétetett és a főügyelő bizottság indítványához képest a fölmentvény egyhangúlag megadott. Az igazgatóság javaslata, hogy a múlt év május havában létesített és ez idő szerint 5561.41 frtból álló nyugdíjalaphoz 1000 frt utaltassék, elfogadott. Gerő Károly intézeti tag indítványára Schwarz Ármin elnöknek, Kohn Arnold vezérigazgatónak és az egész igazgatási testületnek jegy-ökönnyileg köszönet szavaztatott.

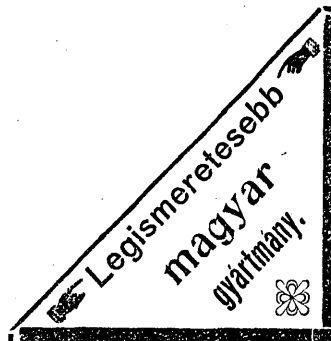
Főügyelő bizottsági tagokká ismét megválasztottak: Alexander Bernát dr., Simonyi Zsigmond dr., Basch Lajos, Héger József, Leipniker Gyula és Weil Dávid I. A választmányba újolag választottak a kisorolt tagok: Bauer Sándor, Blazek I. Antal, Braun Fülöp dr., Fischel Mór, Frank Albert, Goitein Ignác, Holänder Ede, Kendi Antal, Reiner József, Sarkadi Bertalan, Seemann Károly, Seifensieder József, Schillinger Miksa, Strasser Ármin és Wertheimer Albert.

Uj tagok: Fon Dezső, Köbel Ignác és Salzer Ignác.

* **A Schlick-féle vasöntőde és gépgyár r. t.** vasárnap tartotta évi közgyűlését *Desseffy* Aurél gróf elnökle alatt. Az igazgatóság jelentése szerint a felfolyt üzletév eredménye kielégítő volt. Az áruforgalom 4.841.387 frt összeget ért el. A társaság keresménye olyan volt, hogy a kiállításra való részvétel 31.625 frtot tevő kiadást fedezhette, sőt ennek daczára a múlt évihez hasonló osztalék mellett az egyes tartalékokat 20.000 frttal növelhetik. A tiszta nyereség 136.821 frt 36 kr. Ehhez hozzáadva a múlt évről áthozott 33.851 frt 23 krt, 161.673 frt 9 kr. áll a közgyűlés rendelkezésére. Ez összegből a 100.000 darab részvény után 13 frt jával 130.000 frtot fizetnek osztalékul, a tartalékokra fordítanak 20.000 frtot s a fenmaradó 11.673 frt 9 krt új számlára írják.

* **A magyar aszfalt r. t.** vasárnap tartotta *Ország* Sándor dr. elnökle alatt rendes évi közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint a tartalékalapok megfelelő dotálása után fenmaradó 261.073 frt 22 kr. tiszta nyereségből levonva az alapszabályszerű illetményeket, a maradványokból részvényenként 15 forint (5%) osztalék kifizetését határozták el, mit a társaság vagy a magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság pénztáránál e hó 25-től lehet fölvenni. A társaság különböző tartalékai a mérlegben 1.212 ezer 746 frt 62 krral, vagyis a részvénytőke 84%-val szerepelnek. A főügyelő bizottságha *Révész* Adólfot választották meg.

* **Az »Adria« m. kir. tergerhajózási részvénytársaság** igazgatósága megállapította az 1896. üzletév mérlegét és elhatározta, hogy a márczius 30-án megtartandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a 365.457 frt 24 kr tiszta nyereségből részvényenként 10 frt osztalék fizetessék s a tartalékok alapszabályszerű dotálásán felül azoknak gyarapítására még külön 40.806 frt 86 kr fordítassék, a még fenmaradó 30.305 frt 16 kr pedig új számlára vitessék át.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácsccsal,

ugyszintén

általános árjegyzékkel

vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár

részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

— Csimre ügyelni tessenek! —

A keszthelyi izraelita hitközségtől.

P á l y á z a t.

A keszthelyi izraelita hitközség a rabbi-állás folyó évi szeptember hó 1-én leendő betöltése végett ezzel pályázatot hirdet.

Ezen állásra, mely évi 1200 frt fizetéssel, természetbeni lakással és a szokásos mellékjövedelmekkel van összekötve, csakis a budapesti rabbiszemináriumot végzett magyar állampolgárok pályázhatnak.

A pályázóktól megkívánnatik, hogy a szükséges rabbiszakképzettégen kívül, magyar és német szónoki tehetséggel bírnak.

A megválasztottnak kötelessége leendő rabbi teendőin kívül a felekezeti anyakönyveket vezetni, a helybeli főgimnáziumban külön díjazás mellett a hitoktatást végezni; a községi elemi iskolába járó gyermekek vallásiskolájában mint annak igazgatója és a polgári leányiskolában a vallás tanítására fölügyelni.

A képesítést, eddigi működést, életkort és a családi viszonyokat föltüntető okmányokkal fölszerelt pályázatok f. évi május hó 1-ig alulírott hitközségi elnökhöz küldendők be.

Próbászónoklatokra csak az e célra meghívottak bocsáttatnak, utiköltség megtérítésére pedig egyedül a megválasztott tarthat igényt.

Keszthely, 1897. évi márczius 1 én.

Löwinger József,
hitközségi titkár.

Hoffmann Soma,
hitközségi elnök.

A losonczyi izr. hitközségtől.

Pályázat.

A losonczyi izr. hitközségnél üresedésben lévő fő-kántori állásra egy izben hirdetett pályázat ezennel megújítottatik.

Pályázóktól megkívántatik, hogy jó hanggal és zenei képzettséggel birjanak, templomi énekkar szervezésére és vezetésére képesek, továbbá שוחט וכוון וקורא legyenek.

A megválasztandó főkantor díjazása az első évre: 700 frt fizetés készpénzben, természetbeni lakás a hitközség házában, egyharmad sechita-illeték (mintegy 250 frt értékű) és szokásos mellékjövedelem. Egy évi sikeres működés után az évi készpénzfizetés 800 forintra emeltetik.

Pályázati kérvények, melyekhez a pályázó képzettségét, eddigi működését, kifogástalan, valláserkölcös életét, korát és családi állapotát feltüntető hiteles bizonyítványok csatolandók, f. é április hó 30-ig alulírt elnökhöz küldendők.

Próbaelőadásra csak meghívottak bocsáttatnak, s az utiköltségek csupán a megválasztottnak térítetnek meg.

Az állás a megválasztás után azonnal elfoglaltat. A választás egyelőre egy próbaévre történik.

Losoncz, 1897. február 28.

Domber József,
hitk. jegyző

Sternlicht Vilmos,
hitk. elnök.

Figyelmeztetés.

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való husvétkenyér (maczoth) szolgáltatásának joga a fennálló magas ministeri rendelet értelmében kizárólag az alulírt hitközségnek van fentartva, indítatva érezzük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy maczoth-szükségletüket csakis hitközségünk, maczoth-sütőtől szerezzék be, minthogy a husvéti kenyérnek úgy vidékről leendő behozatalát, mint a budai részekből, Kőbányáról és az elővárosokból való beszállítását, valamint a netalán megkísérelt csempészetet avagy ügynök általi illetéktelen elárusítást szigoruan ellenőrizni és hatósági elkobozás által megakadályozni fogjuk.

Budapest, 1897. február hó

A pesti izr. hitközség előljárósága.

HIRDETÉSEK.

היימליך אדאלף
גראבשטייןלאגער בודאפעשט קערעפעשער שטראססע

HEIMLICH ADOLF

Budapest, Kerepesi-út 54. szám.

Ajánlja

gyári sűrőraktárát

mindazok figyelmébe, kiknek e szomorú kötelességet teljesíteniök kell.

Olcsó, szép és pontos kivitelért kezeskedik a cég jó hírreve.

Szombat és ünnepnapokon nem dolgoztató.

PESSACH BOR

Magyar hegyi és homok borok
22 frttól 35 frtig.

Olasz kitünő 26 frttól 40 frtig.

Siller és vörös borok 24 frttól 50 frtig.

Csemege borok 60 frttól felj. bb.

Kivánatra főtiszt. Fuchs Mór helybeli főrabbi úr
hechscherével szolgálók.

ULLMANN JÓZSEF

bornagykereskedő

N A C Y V Á R A D.

A legmegbízhatóbb

כשר מצות.

Tizenhét év óta fennálló, az ország minden részében előnyösen ismert

macosz-sütődében,

ebben az esztendőben is a legkitünőbb macosz készülnek az itteni orth. rabbinárus

== הרב הנאמן מר"י שעי וילבערשטיין ==
szigorú felügyelete alatt.

Kivánatra árjegyzékkel szolgálók.

Küldemények akár hajón akár vasúton, ötkilós csomagokban, vagy kivánatra ládákban is a legpontosabban eszközöltetnek.

Tisztelettel Kollmann Béni, Vác.

מצות בהכשר גמור

Sütődénk,

mely az 1870 ik év óta

országszerte mint legmegbízhatóbb ismeretes, ez évben is főtisztelendő ULLMANN FRIGYES veje és helyettese szigorú felügyelete alatt a pesti hengermalom által készített lisztből a legfinomabb מצות t készíti a legujabb mód szerint, alulról való fűtéssel.

A csomagolás 5 kilós csomagokban történik, kivánatra ládákban is történhetik, az elszállítás a kívánt időre, úgy vasúton, mint hajón pontosan eszközöltetik.

Tisztelettel

Kohn Ignác és fia

V á c z.

A tavaszi idény közeledtével

minden háztartásnál nélkülözhetetlen a

MAYPOLE SOAP

ANGOL FESTŐ-SZAPPAN.

10–15 perc alatt mindenki egy kevés forró vízzel és ezen szappannal mindenemű kezmét bürönyt, bluzt, függönyt, selyem- és czérna keztyűt, szalagot, csipkét és pipereczik-eket megfesthet.

Egy darab ára 40 kr. (fekete 50 kr)

Egyes darabok minden színben 45 kr., fekete színűek 55 krajczár (bélyegben) beküldése ellenében díjmentesen szétküldetnek

The Maypole Company Limited, London.

Vezérügynöksége :

Budapest, V., Bálvány-utca 5. szám,

Főraktár :

MÉRTEY TESTVÉREK-nél,

Budapest, V., Váci-körút 20. szám.

Továbbá kapható :

Török József, gyógyszerár. Király-utca. — Wald Gyula, Király-utca 21. és 24. szám. — Hirsch Testvérek, Váci-utca 3. szám. — Weiner Mátyás, Andrássy-út 3. szám. — Dr. Egger, »Nádor«-gyógyszertár Váci-körút 17. szám. — Molnár és Moser, droguista, Koronaherceg-utca 9. sz. — Neruda Nándor, droguista, Kossuth Lajos-utca — Kartschmaroff A., droguista, VIII. Kerepesti-út 41. szám, az »Adria« szállóval szemben,

Horvátországi szilvórium csarnok

Budapest, Nádor-utca 20.

Ajánlja orvosi tekintélyek által elismert horvátországi szilvóriumját különböző évjáratban, mint kitűnő minőséget: a gróf Khun-Héderváry-ban jegyűt.

Ezen árú a központi vásárcsarnokban Vámosy és Brust, hatóságilag engedélyezett közvetítő czégnél eredeti árban kapható.

Majus elsőjétől fenti üzlet Erzsébet tér 18. sz. alatt (Sas-utca sarkán) fog létezni.

Maczószgépek.

Az eddig gyártott maczószgépek között a legújabbak, legczélszerűbbek, egyszerű szerkezetűek, könnyen, gyorsan és kitűnően kezelhetők.

Kaphatók :

FRIEDRICH ALAJOS

gépgyárában

— V Á C Z O T T. —

Árjegyzékek ingyen és bérmentesen kaphatók.

KÉZIMUNKÁK

nemkülönbözten himző anyagok és himző szövetek

rendkívül nagy választékban szabott gyári áron kaphatók

BÉRCZI D. SÁNDOR

női kézimunka nagyiparosnál BUDAPEST,

Király-utca 4. sz.

Képes árjegyzékem magyar és német nyelven 1165 eredeti kézimunkarajzzal kívánatra rendelkezésre áll.

Gyári raktára a legjobbnak elismert »Victoria« kéhiműgépeknek. Darabja 4 forint.

← Vizonteladók engedményt kapnak. →

Hozzávaló himzőkeret és himzőanyagok nagy választékban.

KOHN ARNOLD

gazdag sirkőraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Sép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlálásért keeskedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —

Köszönetnyilvánítások és elismerések

halmaza kiváló sikerű

új gyógymodort legmelegebben ajánlja

TELJES GYÓGYULÁS

érhető el a legrövidebb idő alatt a sikereiben páratlan hydro- és elektrotherapiái műveletek által, melyek a legelhanyagoltabb titkos betegségeket is gyökeresen gyógyítják.

NE MI BETEGSÉGEK

ellen egyedüli biztos gyógymód az egyesített Hydro-Elektrotherapia, mely a teljesen kimerült szervezetnek gyakran néhány nap alatt újult erőt kölcsönöz. — Nagyfokú, mint idült titkos betegségeknél tapasztalt biztos eredményeim folytán, honorárium teljes gyógyulás után is fizethető. — Levelekre díjmentesen válaszoltatik.

DR. MITZGER TIVADAR,

a nemi- és idegbetegségek szakorvosa.

Hydro- és Elektrotherapiái rendelő-intézet

Budapest, Teréz-körút 44. I. em.,

napon'a: délelőtt 9–11-g és délután 2–5 óráig.

MATTONI-FÉLE

GLESSHÜBLER

legtisztább égvényes

SAVANYU-KÚT

„STAR“

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG, LONDON.

— Alapított 1843-ik évben. —

Érvényben levő biztosítások :
364.557,850 korona.

Biztosítási alap :
95.168,367 korona.

Az 1894-ik évben az utolsó öt évi idő-zakra
nyeremény-osztalék fejében a biztosított felek közt

12.800,700 korona

osztalott szét.

Bármely módozat szerinti életbiztosításokat
legolcsóbb díjak-és legkedvezőbb feltételek mellett
felvesz és felvilágosítással készségesen szolgál

A MAGYARORSZAGI VEZÉRIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, TERÉZ-KÖRUT 20
ORMOS FELIX, vezérigazgató.

Referenciát ad a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

Budavár bevételének körképe.

Festették :

VAJDA és DOLECSÁL.

Látható :

Városligeti-fasor 47.sz.
(Király-utca végén.)

Nyitva :

Reggel 9 órától esti 10 óráig.

 Este villanyvilágítás.

Belépti-díj 50 kr.

Katona- és gyermekjegy 20. — Munkásjegy 30 kr.

Mérsékelt árú jegyek dohánytőzsdékben kaphatók.

MEGHIVÓ

A Magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság részvényeseinek 1897. márczius 31-én,
délelőtt 11 órakor, Budapesten, az intézet saját helységében (V., Nádor-utca 4 szám alatt) tartandó

VI. rendes közgyűlésére.

NAPIREND:

1. Az 1896. évi mérleg és igazgató-ági jelentés előterjesztése.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A tiszta nyeremény mikénti felosztása iránti határozat.
4. Az igazgató-ágnak és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény iránti határozat.
5. Határozathozatal az üresedésben levő igazgató tanácsosi állások esetleges betöltése iránt.
6. A felügyelő-bizottság tagjai számának meghatározása, ezen tagok megválasztása és javadalmazásuk megállapítása.

Azon t. részvényesek, a kik a közgyűlésen személyesen vagy meghatalmazott által részt venni kívánnak, felkéretnek,
hogy részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt

Budapesten a társaság pénztáránál, vagy

Bécsben a Weiner Bank-Verein-nél

ugyanott díjmentesen rendelkezésükre bocsátott consignatiók kíséretében, legkésőbb 8 nappal a közgyűlés megtartására fent
közölt határidő előtt, tehát bezárólag 1897. márczius hó 23-ig letenni sziveskedjenek.

A letett részvényekről elismervény és a közgyűlésen való részvételre szóló igazolási jegy állittatik ki.

Minden 25 darab letett részvény egy-egy szavazatra jogosít.

Ila valamely részvényes más szavazatképes részvényes által kívánja magát képviseltetni, ugy az erre vonatkozó
meghatalmazást az igazolási jegy hátsó lapján kiölteni és aláírni tartozik.

Senki sem birhat 100 szavazatnál többet sem saját nevében, sem meghatalmazás útján.

A felügyelő-bizottság által megvizsgált évi mérleg, a közgyűlés elé terjesztendő jelentéssel együtt, a közgyűlést nyolcz
nappal megelőzőleg a társaság irodájában közzétetik.

Az igazgatóság.

Héber dallamok.

— Byron. —

I.

Öket sirassátok; kik Euphrát partja mellett
Zokogtak, mert szédült honukból futni kellett.
Ó, sirjatok, hogy a lanton pattant a hír,
S hogy Júda otthonát árván hagyá az Ur.

Vérző lábát Izrael vajjon hol fűröszsze?
S a lant széttépett húrját vaj, hol fűzze össze?
Mikor zsongnak Czion hegyén új dallamok,
Melyek búvós hangjára a szív feldobog?

Bús vándor nép, a gond terhével megrakodva!
Bolygásodban hol lelsz nyugalmat, balra, jobbra?
Fészket talál a vadgalamb s a dúvad, a gyötört,
Hazát az ember, — Izrael csak pusztá sirgödött.

II.

Lelkem kábult, a hárfa húrját
Kezed hamar érintse meg.
Lelkem hadd szállja meg a dallam,
Mely val és mégis kesereg.
Hadd csálja ki a hárfa hangja,
Ha van e szívben még remény,
S a forró köny majd nem kínoz úgy
A szív legmélyebb rejtekén.

De a legmélyebb húrját pengesd,
Ne legyenek vidám dalok.
Szívem teli és meghasadna,
Ha mindjárt fel nem sirhatok.
Sötét bú a rendes lakója
S ágyat ennek a gond vetett.
S ha meg nem menti dallamod most,
Nagy fájdalomában megreped.

Feleki Sándor.

A csodarabbik és a chassidismus történetéből.

A XVII. század végén, 1698-ban, Kaszov nevű Bukovinai faluban, a Pruth partja mellett született a chassidim szaktájának megalapítója: *Izrael*, lengyel-zsidó jargon nyelven: *Szrulcse*, kit kor- és elvtársai a *Balsem* — Isten ura* — névvel tiszteltek meg.

* A tisztelt szerző ur itt találta vetni a sulykot. *Baal-sém*-nek hívták, az már igaz, de ez alatt az elnevezés alatt a viláért sem azt értették, mit a tisztelt szerző ur gondol, hogy t. i. *Isten ura*. Mi értelme is volna ennek? Hogy ő (a baal-sém) *Isten ura*? Ez blasphémia volna, rut istenkáromlás. Vagy, hogy *Isten az ő (a baal-sém) ura*? Ezzel meg semmi sincs mondva. *Isten* mindenkinek ura, ura hát annak is, ki legodaadóbb szolgájaként szerepel. A tisztelt szerző ur tévedése úgy támadt, hogy a »sém« szót átvitt értelemben veszi itt is. »Sém« alatt igen gyakran tényleg *Istent* értjük (a négybetűs istennevet kiejteni tudvalevőleg nem szabad; helyette az »Adonai« (Uram) szót használják, de ezt is csak ima közben. Mindennapi írásban, vagy beszédben a hebreista soh'sem él az »Adonai« kitételével, hanem a »sém« szóval, mely azt jelenti hogy: a név, t. i. *Isten neve*) — Sém alatt tehát igen gyakran tényleg *Istent* értjük, de soh'sem olyan összetételben, mint itt, és soh'sem akkor, mikor embert akarunk megjelölni véle. Sém itt tisztán *nevet* jelent és baal-sém, a név urát, vagyis a nagy névvel (hírel) bíró embert jelenti. (Baal eredeti értelme férj, de már a bibliában is többhelyt urat (valaminek urát, tulajdonosát) is jelenti. Hajdanában ugyanis, a barbár korszakban, férj és ur egyértelmű volt.) Baal-sém tehát ép úgy, mint baal-habajisz, a ház ura, t. i. a családfő, vagy baal-széchel, az ész ura, azaz eszes, baal-milchomo a harcz ura, azaz harczos — azt jelenti: a név ura, azaz neves. Hogy ez így van, abból is láthatja tisztelt szerző ur, hogy emberünket tulajdonképpen nem is csupán baal-sém-nek, hanem baal-sém-tób-nak, a (jó név urának) hívták. A rövidítés »Bst.« vagy »Best.« mit a tisztelt szerző ur később szintén fölemlít, ép innen származik. »Bst« kezdőbetűi a *Baal-sém-tób* szavaknak. A csodált

Szrulcse — Balsem — korán árvaságra jutván, minden támasz nélkül, önmagára volt hagyatva. Hitfelei, kik az árvát segítették volna, nem bírtak az extravagans gyermekkel, ki, valahányszor a chéderbe adták, onnan mindig megszökött.

A fiu tehát élt szabadon, magára hagyatva és éhezett, koplalt, mint az ég madarai télen.

Az élénk természetű, sanguinikus temperamentumu fiu egész napokon át erdőben, ligetben barangolt, hol el-elmélázott a csergedező patakok, a susogó lombok és a madarak éneke mellett. Egy ily kirándulása alkalmával zsidó javasasszonygyal találkozott, ki gyógyfüveket szedegtetett. Az élénk gyermek megtetszett a vén asszonynak, magával vitte viskójába, és úgy, ahogy, gondoskodott róla, tanította.

Ettől az öreg asszonytól sajátította el a mi Szrulcsénk az emberek és állatok gyógyítását is.

Szabad idejét most is az erdőkben és mezőkön töltötte. Imákat énekelve, szentirási mondatokat recitálva, járt-kelt a szabadban; énekét, imáját visszhangozta erdő és patak, a mi a fiu fantáziáját csak fokozta.

De bármily exaltált lelkületű volt Szrulcse, bármennyire is kifejlődött volt benne a hitrajongás és vízió, mégis belátta, miszerint valami foglalkozás után kell néznie, hogy existenciáját biztosítsa. Midzibosba ment tehát és ott egy utszéli, elhagyott korcsmát bérelt.

Exaltált természete, hitrajongása, a többi zsidótól elütő modora, továbbá az a körülmény, hogy mindig imákat mormogva, magában és Istennel mintegy társalogni látszott, végre az a tény, hogy a gyógyfüvek hatását ismervén, itt-ott betegetek tényleg gyógyított: szegény és nyomoruságban élő hitsorsosai előtt valami magasabb lénynek tüntette föl őt. Korcsmája csakhamar bucsujáró helylyé lett, hova lassankint az egész vidék zsidósága elzarándokolt. Egyik gyógyította magát, másik tanácsot, segítséget, vigaszt kért s minthogy Szrulcse egyik másik jóvendőlése, gyógyítása bevált, tanácsának foganatja lett, nyájas modora, biztató szava, egész, a többiétől elütő föllépése az idegen emberek kedélyére nagy benyomást gyakorolt; — egyszer csak Szrulcse azon vette észre magát, hogy hírneves emberré vált, hogy Baal-sém lett belőle.

A pidjent — a megváltásként befolyt temérdek pénzt, Szrulcse korántsem használta föl a saját czéljaira. Imaházat létesített, segélyezte a szűkölködőket, a szegényeket, a betegeket. Jó szó, biztató remény, vagy pénzbeli segély nélkül nem bocsátott el magától senkit.

Dávid király »Halleluja« imájából kiindulva, mely ima szerint Istent énekeibe, örömittassan kell imádni, szokásba hozta a zajos, énekelve, kiabálva és kéztapsolás közt való imádkozást, amely ujtás egész Bukovinában, Orosz- és Lengyelországban, visszhangra talált.

Hol? mikor? melyik besz-hamidrasban vagy jesivában szerezte talmudbeli ismeretét Szrulcse, nem sikerült kikutatnom. Pedig tény, hogy a héberben és a talmudikus ismeretekben jártas volt Ezt igazolják hátrahagyott »Széfer Hamidósz« és »Czevuosz Riosz« című művei.

embernek ugyanis hire, jó hire terjedt messze vidékekre és e jó hire után nevezték el a hivek baal-sém-tób-nak.

A Baal-sém egy másik magyarázata, mely szerint azt jelentené, a név ura, hogy t. i. birtokában van a csodatevő Isten-név ösmeretének, mely csak ritka kiválasztottaknak adatott meg és melylyel csodákat mivelhetnek, kiket Isten e tudással megáldott, (az Istennévnek a kabala szerint 72 változata van) — szintén elfogadható. Ebben az esetben a »tób« melléknév azt fejezi ki, hogy tudását a baal-sém csak jóra fordítja. Ez azonban elszigetelt fölfogás. Az általában elfogadott magyarázat az, mit előbb fejtettünk ki, hogy t. i. baal-sém-tób annyi, mint a jó hírnév embere. Szerk.

Szrulcse szerint: »Az ima benső frigy az ember és Isten között. Imával a jó Istennél minden megnyerhető.« Imájának tulajdonított mindent. Aki segélyt, csodatevő erejét igénybe vette, annak fejére tette egyik kezét, miközben imákat mormogva, Istent mintegy kényszerítette, hogy segítsen azon, a kiért ő imádkozik. Ezen csodatevő erejénél fogva kapta a Balsem szó rövidített kifejezését: »Best«-et.*

Midőn a podolini Szrulcse 1750-ben meghalt, hiveinek száma túlhaladta a 40. ezret. Erdemeül kell betudnunk, hogy a temérdek pidjenek, adományok daczára, miket hiveitől kapott, szegényen halt meg. Mindenét a szegények közt osztotta szét. Ő csak közvetítő szerepet játszott a pénz dolgában. Maga Szrulcse egyszerű, minden föltűnést, effectust kerülő ember volt. Szerette a tréfát. Nem volt askéta, nem sanyargatta magát böjtökkel. »Istent vígsággal, énekekkel és benső örömmel kell imádni« mondá és így cselekedett is.

Az imaházban föl- és alájárválva, kezeivel tapsolva, énekelve, itt-ott örömittasan ugrálva, mintegy extasisba esve, imádkozott. Természetes, hogy hivei ezt követték, utánozták és rajta tul is tettek.

Szrulcse, mint már említém, meg volt győződve imáinak csudaerejéről. Szentül hitte, hogy imáival befolyást gyakorol Istenre. Innen magyarázható az a nagy hatás, befolyás és vonzerő, melyet hiveire gyakorolt. Aki hozzá fordult panasszal, segély kéréssel, aki kétségbeejtő állapotú kedéllyel jött hozzá: épült, enyhült, vigasztalódott, reményt, új életet nyert, mihelyt Szrulcse fejére téve kezét, szemeit behunyta és lelkében a Mindenhatóhoz fordulva, mintegy elmerengett, elkalandozott imájával, gondolataival a tulvilágon, az angyalok karához, a Mindenható számolyához.

Ilyen hosszas elmerengés után, miközben csak ajkai mozogtak, magához térve azt mondá a segélyért folyamodónak: »Mehetsz haza békével, kérésed meghallgatásra talált« — ugyan ki lett volna még oly skeptikus, hogy egy perczig is kételkedjék a Best eme kijelentésében?! Meg is enyhült, föl is vidult, reményt és vigaszt nyert mindenki, aki hozzá fordult, lett légyen a kérés, a kívánság, az óhaj bárminemű.

Messzeföldről, Lengyel-, Orosz-, Osztrák és Magyarországban, a Balkán-félszigetről zarándokoltak hozzá. Gazdagok, kiket Isten nem áldott meg gyermekekkel; szegények, kiknek a sors sok gyermeket, de annál kevesebb földi vagyont adott; bérlok, kiknek bérlete lejárt, de a földesur azt továbbra meghosszabbítani nem akarta; nők, kiktől elfordult férj-uram szive, férfiak, kik nem tudták meghódítani szívük választottját; gyógyíthatlan betegségben sínlódók, eskórosok, vakok, bénák ezrivel lepték el Szrulcse udvarát.

És Szrulcse mindegyiken segített, mert mindegyiknek megadta lelke nyugalmát, kedélye ruganyosságát. Joggal irathatta volna föl fogadósobájának ajataja fölött a: »Lasciate ogni speranza« ellenkezőjét. »Hagyjátok künn a bűt, a bánatot, mert itt lakik a remény.«

Szrulcse önzetlen, igazhívó ember volt. Tettetést nem ismert, ámitás távol állott tőle és e körülménynek tulajdonítható az a rendíthetlen hit, melylyel hivei iránta viseltettek. Önzetlensége mindenek fölé emelte ki jellemét.

Fiai és vejei nem szerepeltek; nem örökölték se szellemét, se csodatevő erejét. Egy meghittje, ugyszólván szolgálja, aki betegágya mellett virrasztott és haláláig hiven ápolta, vette át a Balsem szerepét, ő lépett örökébe.

* Hogy mi összefüggésben van a »Best« szó eme ténykedéssel, azt a tisztelt szerző ur meg nem magyarázza. Utalunk különben fenti jegyzetünkre.

A Chassidismus eme új képviselője, tovaterjesztője Dow Beer volt, ki mindössze két évvel volt fiatalabb Szrulcsénél, de huszonkét évvel tovább élt elődénél.

Dow Beer, vagy mint hivei dédelgetett néven nevezték: Dow Berisch elhagyta Szrulcse korcsmáját — nem tartván azt a csodatevő rabbi tekintélyével meg egyező helynek — és elköltözött Volhyniának Mizerics nevű városába.

Itt szép, nagy házat vett, templomot építtetett, nagy tanhelyiséget — bészhamidrast — rendeztetett be; ő maga azonban csak a legszűkebb körrel érintkezett, úgy hogy majdnem hozzáférhetlenné tette magát. Csak nagy ügygyel-bajjal, hosszas könyörgés után lehetett színe előtt megjeleneni.

Dow Berisch erős, magas, tekintélyes alak volt, szép domboru homlokkal, mélyen fekvő, okos, fekete szemekkel, és sasorral. Fehér atlaszreverendát és ugyanily színű papucsot viselt. A hozzá folyamodókkal félig tréfálva, félig komolyan beszélt. Okos, élénk szemeinek tekintete a vele érintkezők szívéig hatott. A legmélyebb titkot enyelegve leste ki. Jós tekintete behatolt az ember lelkébe és úgy látszott, hogy előtte minden titok nyilvánvalóvá lesz. Ő is rátette kezét a kérelmező fejére, ő is elfogadta a pidjént, mely kéőbb szisztematikus adóvá lett és amelyben a »gaboim« (a csodarabbi gárdistái) osztozkodtak.

Berisch hivei »Czadik« névvel tisztelték meg és a Czadik Mizericset nemsokára központjává tette Lengyel- és Oroszország zsidóságának. Ezer és ezerszámra zarándokoltak hozzá a segély- és tanácskerők. És akik hozzá folyamodtak, szentül meg voltak győződve, hogy a mizericsi Czadik minden kétségen kívül rajtuk segíteni tud és fog is.

Egész udvar vette körül Berischt. Adjutánsai, szolgálai, gabajai és sameszai egész légiót képeztek.

Aki a Czadikhoz akart jutni, aki színe elé óhajtott kerülni, az csak a gaboim és samosim falanxán keresztül juthatott hozzá, ami nem volt könnyű dolog, ha tekintetbe vesszük, hogy a várakozók száma néha a 4000-et és fölülmulta.

A mizericsi czadik hire rendkívül gyorsan terjedt el. Messze távolról zarándokoltak hozzá mindenféle rangú és rendű zsidók, sőt más felekezetbeliek is.

A Berisch czadik sem volt askéta. »Az ima és az adomány fölmenti az embert az önsanyargatás alól,« szokta mondani.

Mint látjuk, Dow Berisch sokban eltért Szrulcsétől. Amaz egyszerűséggel, közvetlenséggel hatott, eljárását a keresetlenség jellemezte, a fényt, pompát nem kedvelte, vagyont nem keresett; ez külső megjelenésével, fénynyel, pompával és elzárkózottsággal igyekezett hatást gyakorolni a naiv lelkekre. Hófehér atlaszruhája, mely arannyal, ezüsttel és drágakövekkel volt ékítve, herculesi alakja, sas-szeme párosulva galamb szelidségével, mindenkit, férfit és nőt, tudóst és tudatlant egyaránt elbűvölt.

Az a körülmény, hogy a chassidizmus fészke Bukovinából Volhyniába tétetett át, mitsem változtatott a dolgon. A hivek ropant számban zarándokoltak Mizericsbe, éppugy, ahogy zarándokoltak elődjéhez, Szrulcséhez. Csak a színtér és a személy változott, az elv, a rendszer megmaradt. Szrulcse átadta csodatevő erejét Dow Berischnek, amint Mózes ráruházta szellemét Józsuára.

A Chassidizmusnak ezen valódi megteremtője 1772-ben halt meg.

Fia, Ábrahám és ennek utóda, Salamon jelentékeny emberek voltak; a nimbusz azonban reájuk is átszállott, a nimbusz megmaradt.

Dow Berisch méltó utóda és a Chassidismus 5-ik képviselője, ki enerzsiában, szellemében, észben valamennyi elődjét jóval fölülmultha, »Izrael« volt, kit hívei »Izrulini«-nek hívtak. Ő magában egyesítette a *Chassidismus*, a *csodatevő rabbi*, a *Cadik* és a *Balsem* minden szellemi erejét és fölényét.

Ő volt az első *sadagorai* rabbi.

Berditsevtől nem messze, egy nyomorúságos, leginkább zsidók által lakott, Ricin nevű falu van. Maga a helység szegény, elhagyatott, de közelében egy épület romjai vannak, melyek még ma is érdekes látványt nyújtanak. A művészeti stíl, mely még a romokban is nyilvánul, a faragványok, boltívek, itt-ott még épségben maradt ornamentumok bámulatra ragadják a szemlélőt. E romok Izrulini palotájának maradványai. Ő ugyanis lakását Mizricből Ricinbe tette át, ahol Salamon király palotájára emlékeztető, mesés pompájú palotát építtetett magának.

Róma és Páris legjelesebb műépítései, festései és szobrászai dolgoztak e lünderpalotán, melynek belső berendezése összhangban állott a külső fényvel. Az ajtók és ablakok kilincsei, fordítói malachitból, závarai ezüsből valók voltak. Arany, ezüst, elefántcsont, borostyánkő, malachit, alabastrom voltak az egyedüli anyagok, melyekből a belső dekorációk készültek.

Izrulini a sportot is kedvelte. Istállóiban 80—100 darab angol telivérő állott, mely paripák közül a legolcsóbb 4—5000 rubelbe került. A kocsik vasalása — a tengelyeken kívül — tiszta ezüst volt.

De a pompának és fénynek mintegy extraktumát Izrulini imaházában lehetett csak látni. Ez két részből állott: saját imaszobájából, mely a másikkal, a tulajdonképeni templommal összeköttetésben állott. Az első tiszta márványból épült, oszlopainak arany- és ezüstdiszitése kincset képviselt.

A frigyládán levő függönyön — poróches — a korona és a »Keszev tóra« szók kezdőbetűi gyémántkövekből voltak kirakva, melyek mindegyike 1000—1500 rubel értéket képviselt. Egy szakértő magát a porócheszt 200.000 rubelre becsülte.

Hogy honnan vette Izrulini ezt a temérdek kincset, nem szorul magyarázatra, ha tekintetbe vesszük, hogy naponta 1000—2000 látogatója volt és ezek mindegyikének legkisebb adománya 2 rubelre rugott. Olykor 10.000 ember ácsorgott udvara körül.

Hogy miért tette át székhelyét Sadagorába, annak egyik verzió szerint nagyon sötét háttére van. Izrulinit, illetve udvarát hamis pénznek forgalomba hozatalával vádolták.

Mennyi igaz a vádból, nem kutatjuk; tény az, hogy Izrulini otthagyta Oroszországot és visszament Bukovinába, hol az említett pompás épületeket létesítette.

Izrulini 1850-ben halt meg. Utóda: fia, nem örökölte atyja tehetségét, de annál nagyobb szerepet játszott veje, Abrahám Jakab, aki mindenben Izrulinit utánozta, sőt a pompa kifejtésében még fölül is multa. Egyes butordarabjai, mint például asztalok, tükörrámák, zsámolyok tömör ezüsből voltak. Négyfogatu kocsin járt, mely fogatot 20.000 rubelre becsülték.

Egy váratlan incidens azonban egész ténykedését megzavarta.

Akadott ugyanis oly skeptikus, kételkedő ember, ki palam et publice kikelt a sadagorai szent rabbi ellen.

Ez a hallatlan merészség és istentelenség annyira fölingerelte a fanatizált tömeget, hogy a szerencsétlent

elevenen dobták be a rituális fürdő — mikve — nagy tüzes kemenczéjébe.

Az ügy a hatóság elé, a szent rabbi a csernoviczi börtönbe került, azzal vádoltatván, hogy a szerencsétlen az ő parancsára dobott a kemenczébe. Egy szép napon azonban üresen találták a börtönt. Az örök azt állították, hogy villám és dörgés közt fölpattant a börtön ajtaja és egy angyal magával vitte a rabbit.

A kincseket érő palota, templom és drágaság elhallódott. Ujabb vállalkozó, ki Izrulini utódának nyomdokába léphetett volna, nem akadt. Vagy talán csökkent a bizalom, a föltétlen hit? Ki tudja, ki mondhatja meg?

Az eltűnt rabbi Oroszországba vonult vissza.

De bár romba dőlt a Sadagóra melletti csoda: palota és templom, a nagy rabbi egy volt adjutánsa, aki még most is Sadagórán veszen »kvittlit« (kérelmet, óhajt magában foglaló levélkét) »pidjen«-nel együtt és bár ő csak árnyéka a nagy rabbinak és csodatevésének — a chassidismus fönttartotta magát.

A chassidismus hívei külsőleg is szeretik fölismerhetővé tenni magukat. Prémes sapkát, u. n. stráimlit, hosszú kaftánt, melyet derékban öv tart össze, félcipőt és fehér harisnyát viselnek. Ugy a stráimli, mint a kalap alatt kis bársonysapkát viselnek, mely alól két hosszú hajtincs — pajesz — csüng le.

A chassidismus megalapítójának szelleme él tovább. Hívei nálunk helytelenül szefardok-nak nevezik magukat, kik a templomban föl- és lejárkálva, imádkoznak. Imájuk ugyanaz, mint az »askenazoké«, csak az imák sorrendjében van némi eltérés.

Hogy mi az én nézetem a dologról, elmondom rövidien:

Okos ember, művelt ember újabkori csodatevőkben nem hisz. Aki azonban az Orosz- és Lengyelország, valamint a magyar fölvidéki szegény, nyomorult zsidók sanyaru helyzetét ismeri, baját, bánatát látja, tudja, — ne csodálkozzék azon, hogy az a keserűségtől megtelt szív, a nyomortól leigázott lélek keres oly lényt, ki előtt szívet, baját, bánatát, kiönthesse; ki őt vigasztalja és kétségbeesett lelkébe reményt és írt csepegtet.

Azt fogják mondani: »Isten a veséket látja« minek a közvetítő? Ezt is megmondom.

Ahhoz, hogy a gyarló ember egyenest fölemelkedhessék az ő láthatatlan urához, a Mindenség Istenéhez, bizonyos intellektuális műveltség, intelligencia kell.

Az a szimpla tudatlan ember hozzá van szokva, mindenben és mindenütt protekciót kérni, közvetítéshez fordulni. Abban a hitben él, hogy az ő szegény, nyomorult, bűnös, vétke imáját háttérbe szorítja a nálánál jobb, érdemesebbek fohása.

Annak a sadagorai, szandeczi, belszi, szigeti valóságos szent rabbinak imáját — szerinte — hamarabb és inkább meghallgatja az Örökkévaló; hiszen — gondolja — a miniszternek is nagyobb befolyása van a királynál, mint az egyszerű polgárembernek.

Ezen lélektani motívumok teremtték meg és tartották fönn a csodarabbikban való hitet és tartják fönn most is!

Én pedig csak azt mondom hogy:

»Boldogok, kik hisznek!«

Kuthi Zsigmond.

Egy vallás, két vallás...

— Regény. —

Írta: **H a b e r S a m u.**

(49. folytatás.)

— A »tnómirást«? — kérdezte Árpád egészen konsternálva és az összerezzenő Euláliára tekintett. — A »tnómirást«? — ismételte elszoruló torokkal.

— Talán valami bajod van? — kérdezte von Krakauer a változást hirtelen észrevevén.

— Nem — szólt Árpád nyugodtságot erőltetve és elszóltta magát. — Arról nem beszélünk a kisasszonynyal.

— Nem, papa, — ragadta meg Eulalia a mentő szót, mely hogy most azzá válhat, villámgyorsan fölismerie — még nem beszélünk róla. — Majd máskor... De meleg van itt! Ne nyissak ablakot? — szólott, míg atyja a hallottak fölött tündődni látszott.

— Gyerekek — öltötte tovább von Krakauer a szót azután — úgy látom, hogy ti nem mertek egészen nyíltan beszélni. Van itt valami köztetek? No, mondjátok meg, én egészen nyugodt vagyok, beletörődtem a helyzetbe... egymáséi lesztek...

— De papa — vágott közbe Eulalia —, mit beszélsz itt nekünk; hiszen hallottad, hogy Árpád elébb katona lesz.

— Igen, katona — szólott közbe Árpád —, még pedig teljes félévig.

— Hiszen ha akarjátok és kell — ezt a »kell« szót erősen hangsúlyozta — előbb is megtarthatjuk a lakodalmat.

— Nem lehet és *nem is kell* — mondta Árpád meglehetősen éles hangon.

És Eulalia is ijedten szalasztotta ki ajakán:

— Nem kell, a világért sem!

— Most igazán nem értelek benneteket — szólt az apa. — Előbb azt mondjátok, hogy nehéz a távollét terheit szerelmeseknek — szerelmeseknek, így mondtátok — elviselni; most meg, mikor össze akarlak benneteket hozni, hát mindaketlen azt mondjátok: nem kell! Hogy értsem ezt?

Eulalia elpirult és a világért föl nem tekintett volna, Árpád azonban a nehéz helyzetben, fokozódott erélyvel szállott szembe. Elvégre ő az élet küzdelmeiben hozzászokott, hogy éppen akkor álljon helyt leginkább, mikor legnehezebb azt megeselekednie. Ilyenkor némi ravaszság is mutatkozott nála.

— Kedves von Krakauer ur — kezdte Árpád a beszédet — A »nem kell«-et én csak annak jellemzésére használtam, hogy a házasság sietős megkötésére semmi külső körülmény nem forog fönn. Azt hiszem érte, mit mondok. A »nem lehet« ellenben egyszerű kényszerűséget jelent, mert míg az ember hadkötelezettségének eleget nem tett, addig nem házasodhatik. Vannak ugyan kivételek, de azok ritkák, mint a fehér holló és nagyon nehéz ilyen kivételt megszerezni... A kijelentésből, amin megütődött, ne tessék tehát érzelmeinkre mit sem következtetni.

— Ugy van, papa! — mondta földerülő ábrázattal Eulalia is, hogy a veszedelmet fejük fölül elmulni vélte.

— No, az más! — szólt von Krakauer. — Hát akkor egészen nyugodtan vihetem vissza az iskolába Eulaliát.

— Az iskolába, papa? — kérdezte a leány.

— No igen.

— Nem, papa, most nem tudnék oda visszamenni. Jobb lesz, ha haza viszel. Otthon egy kicsit kipihenem az izgalmakat. Azután, ha jónak látjuk, megint vissza-

megyek az iskolába: ha nem, hát otthon tanulok egy kis háztartást gyakorlatban is, mert a nénik mindig azt mondják, hogy nem elég a könyvből ismerni meg a konyhakerlésezetet.

— A kisasszonynak igaza van; — szólt Árpád, nem egészen célzás nélkül — én is azt hiszem, jobb lesz egy kicsit otthon tartani. Ugy Chanuka felé azután haza jövök, akkorra talán meglesz a diplomám. No és Isten segítségével a többiről otthon beszélünk.

— Ha-ha-ha! otthon beszélünk! — nevetett az apa és kedélyesen fogta meg az Árpád karját — Te fiu, aztán jó légy ám. Nehogy megint hazulról is ide bolondítsd a lányomat. Majd meglátod, milyen gazdasszonyt nevelünk belőle odahaza. Zongorája van, zongorázni otthon is lehet. Otthon, mert nem lesz a könyvekkel annyira elfoglalva, többet gondolhat reád is...

— De papa! — duzzogott Eulalia.

— Semmi »de papa«. Ez nagyon természetes. Szeretem, ha szeréteitek egymást. Egész törekvésem az volt, hogy egymásé legyetek. A te apádé is, Árpád. És ő is nagyon fog örülni a dolognak, hogy nemsokára beválik a mi tervünk. Csak ezután is jók legyetek, szeressétek egymást...

Mig Krakauer így beszélt, Eulalia egyre halványodott. Apja, ki inkább Árpáddal törődött, csak akkor vette észre szavai hatását, mikor a leány elalélva dőlt a diványra és Árpád vizért kiáltva ott termett mellette, hogy élesztgesse.

— Elájult, — mondta Árpád — a sok izgalom megártott neki. Nem csoda. Egy kis eczetet vagy tormát kérjen a háziasszonytól von Krakauer ur. Avagy vigyázzon, nem lesz semmi baj, hozom magam. Itt a homlokát dörzsölje csak. Egy kicsit talán a ruhája derekát is fölbonthatja.

Azután Árpád maga ment a holmi után.

Mire visszajött, a leány már csak félálétan ült helyén, kibontott fűzővel. Az ifju bejöttét észre is vette és sietve kapkodta össze a derék összeérő részeit.

A háziorvosszerekre nem igen volt szükség. A leány lassanként egészen magához tért és bágyadtan hozta rendbe ruháját. Azt is kérte, hogy egy kicsit hagyják magára.

Árpád és az apa lementek; a szabóné, az Árpád lakásadónéja pedig megint ott volt az Euláliánál.

— Most kedves von Krakauer ur, — mondotta Árpád a kapu alatt — mint aféle orvos szölok önhöz. Az Eulaliát haza kell vinnie és otthon gondos ápolásban részesítenie. Mióta az intézetből eljött, nagy lelki megpróbáltatásokon esett át és nem szabad őt újabb izgalmaknak kitenni. Otthon az irástól is tiltsák el. Regényt ne adjanak a kezébe, inkább csak zongorázzon és a háztartás körül foglalataskodjék. Kipihen magát, kedélye visszazökken régi kerékvágásába. Azután majd beszélünk a többiről, ha én is otthon leszek. Legjobb lesz még ma elutazniok, mert itt nem lehet meg az a kényelmük, ami odahaza.

— Jól van fiam, — szólt von Krakauer — mindig mondtam, hogy te derék fiu vagy. Csak azután az is maradj. Mi változatlanul jóindulattal leszünk irántad. A tnómirással pedig...

— Kérem, kérem, kedves von Krakauer ur, — vágott közbe Árpád.

— Hehehe — nevetett von Krakauer.

Azután megfordultak és ismét fölmentek az Árpád szobájába, ahol Eulalia még mindig kissé bágyadtan, de viszonylag elég nyugodtan beszélgetett.

(Folyt. köv.)

